

Eilola Hannes & Kyösti Niina

Lasten ja nuorten sosiaalisuus, vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet sosiaalisessa mediassa

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Opetus- ja kasvatustieteiden tutkimusohjelma
2020

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Lasten ja nuorten sosiaalisuus, sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa
(Hannes Eilola & Niina Kyösti)

Kandidaatin tutkielma, 42 sivua

Toukokuu 2020

Tutkielman tarkoituksena on selvittää millaisia lasten ja nuorten sosiaalisuus, vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet ovat sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristöissä. Tutkimus on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kandidaatin tutkielman puitteissa olisi hyvin haastavaa vastata täysin perinpohjaisesti kaikkiin tutkimuskysymyksiin, joten tutkielmassa pyrimme vastaamaan tutkimuskysymyksiin rajaamistamme näkökulmista. Varsinaiset tutkimuskysymykset ovat ”Millaista lasten ja nuorten vuorovaikutus on sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristöissä?”, ”Millä tavoin lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet ilmenevät verkkoympäristöissä?” ja ”Miten eri tekijät voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisessa mediassa?” Tutkielman alkuosa koostuu sosiaalisuuden ja sosiaalisen median käsitteiden määrittelemisestä ja niiden keskinäisestä vertailemisesta, mikä on tarpeellista ja merkittävää tutkimuksemme kannalta. Tällä pohjustamme tutkimuskysymyksiin vastaamista.

Tutkimuksemme tulokset osoittivat, että lasten ja nuorten vuorovaikutus ja sosiaalisten suhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen tapahtuvat yhä enemmän sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristöissä. He myös jakavat vanhempiaan enemmän henkilökohtaisia asioitaan verkossa. Lapset ja nuoret käyttävät eniten sellaisia sosiaalisen median sovelluksia, jotka tukevat vuorovaikutteisuutta ja joissa sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen on helppoa. Tutkimukset osoittavat myös, että lapset ja nuoret kokevat älypuhelinien lisäävän yhteenkuuluvuudentunnetta kavereiden kesken. Käänteisenä ilmiönä lapset, jotka eivät käytä juurikaan sosiaalista mediaa ovat vaarassa jäädä muun sosiaalisen elämän ulkopuolelle.

Vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisessa mediassa vaikuttavat verkkoidentiteetti, virtuaalinen persoona ja sosiaalinen kompetenssi. Virtuaalinen persoona on ihmisen itsensä rakentama osa itsestään, jona hän esiintyy erilaisissa verkkoympäristöissä. Virtuaalinen persoona ja verkkoidentiteetti muotoutuvat eri tavoin eri alustoilla.

Avainsanat: sosiaalisuus, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus, sosiaalinen suhde, sosiaalinen media, sosiaalinen kompetenssi, verkkoidentiteetti, virtuaalinen persoona

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Tutkimuksen lähtökohdat	6
3 Sosiaalinen media	8
4 Sosiaalisuus mediassa	11
4.1 Sosiaaliset taidot ja kompetenssit.....	13
4.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja suhde.....	16
4.3 Yhteisöt ja yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa	19
5 Lasten ja nuorten vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa	23
6 Lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet sosiaalisessa mediassa	27
7 Sosiaalisen median vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavia tekijöitä	30
7.1 Sosiaalisen kompetenssin vaikutuksia verkkovuorovaikutukseen.....	30
7.2 Verkkoidentiteetti ja virtuaalinen persoona.....	31
8 Johtopäätökset ja pohdinta	34
Lähteet	39

1 Johdanto

Kandidaatin tutkielmassamme tutkimme peruskouluikäisten lasten ja nuorten sosiaalisuuden, sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen ilmenemistä sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media muodostaa vuorovaikutukselle ja sosiaalisille suhteille täysin uudenlaisen ympäristön, joka on tullut merkittäväksi osaksi ihmisten välistä kanssakäymistä ja vaikuttaa arkeen, hyvinvointiin ja ihmisen elämään hyvin kokonaisvaltaisesti.

Aiheen valintaamme vaikutti molempien kandidaatin tutkielman tekijöiden henkilökohtainen intressi sosiaalista mediaa ja siellä tapahtuvaa sosiaalisuutta ja sen ilmenemismuotoja kohtaan sekä halumme selvittää miten sosiaalisen median ympäristössä tapahtuva sosiaalisuus mahdollisesti vaikuttaa oppilaiden sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen sosiaalisen median ulkopuolella koulussa. Koemme, että aiheen tutkiminen ja siihen tutustuminen on arvokasta ja merkittävää tulevan työmme kannalta. Sosiaalisen median ja sosiaalisten suhteiden yhteyden tutkiminen auttaa ymmärtämään paremmin erilaisia vuorovaikutustilanteita ja ihmisten tapaa toimia niissä.

Sosiaalinen media on merkittävässä asemassa kasvaville lapsille ja nuorille. Koemme, että paineet toimivaan ja palkitsevaan sosiaaliseen elämään ovat suuret jo nuorena. Sosiaalinen kanssakäyminen varsinkin sosiaalisessa mediassa on ilmiö, jota ei ole vielä tutkittu niin paljon, kuin esimerkiksi muita sosiaalisuuden alueita. Sosiaalisen elämän lisäksi myös opetus on muuttumassa digitaaliseksi. Digitalisaatio sisältää väistämättä myös sosiaalisen median, jonka vuoksi sosiaalinen media ja siellä toimiminen ovat myös tärkeä osa opetusta. Tämä on myös yksi syy tutkia sosiaalista mediaa tarkemmin koulun ja lasten näkökulmasta. Myös sosiaalisen median vaarojen ja haasteiden avaaminen oppilaille opetuksen kautta hyödyttää lapsen sosiaalista elämää.

Sosiaalinen media ilmiönä on vielä suhteellisen tuore ja jatkuvasti muuttuva ilmiö, minkä vuoksi sitä tulisi tutkia enemmän. Tähän mennessä tehty tutkimus keskittyy paljolti muun muassa sosiaalisen median hyödyntämiseen, hyötyihin ja haittoihin opetuksessa, sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen, sosiaalisen verkostoitumisen hyödyntämiseen työssä ja aikuisten sosiaaliseen käyttäytymiseen sosiaalisessa mediassa. Lasten ja nuorten näkökulmasta vuorovaikutusta ja sosiaalista käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa on tutkittu vähän suhteutettuna sen merkittävyyteen ja se onkin yksi syy tutkimuksemme aiheen valintaan. Tutkimukselle on tarvetta, koska ilmiönä sosiaalinen media on yhä merkittävämpi ja vaikutusvaltaisempi osa

lasten ja nuorten jokapäiväistä elämää. Ystävyyssuhteita muodostetaan ja ylläpidetään sosiaalisen median palveluissa, joissa saatetaan viettää aikaa jopa useita tunteja päivässä. Voidaan sanoa, että sosiaalinen media on entistä henkilökohtaisempi alusta lapsille ja nuorille. Sosiaalinen media voi vaikuttaa myös lasten elämässä negatiivisesti. Yhä enemmän kiusaamista tapahtuu verkossa, sosiaalisessa mediassa ja yksityisissä viestikeskusteluissa. Näin sosiaalisen median rooli lasten ja nuorten arjessa on merkittävä ja vaikuttaa heidän elämäänsä kokonaisvaltaisesti.

Sosiaalinen media on myös alusta identiteetin muokkaamiselle tyydyttävämpään muotoon. Yhä useamman oppilaan verkkoidentiteetin osana on omien verkossa olevien hahmojen ja omien tietojen muokkaaminen ihanteelliseksi "kuvaksi" itsestään, jolla pyritään tuomaan lisäarvoa omaan sosiaalisen median statukseen. Itsensä muokkaaminen voi vääristää lapsen tai nuoren tervettä kasvua. Tämän seurauksena sosiaalisen median kriittiseen tarkasteluun tulisi keskittyä myös koulumaailmassa. Riihilahden (2016, s. 28) mukaan lapsen ja nuoren oikeanlaisen medialukutaidon tukeminen ja ohjaaminen auttaisi myös yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Toteutamme kandidaatin tutkielmamme kirjallisuuskatsauksena, jolla tarkoitetaan tutkimusmetodia, jossa tutkitaan jo aiemmin tehtyä tutkimusta (Salminen, 2011, s. 4). Kirjallisuuskatsauksen keinoin toteutetussa tutkimuksessa tutkimusaineisto muodostuu jonkin rajatun tutkimusaiheen piiristä kerätystä kirjallisuudesta, jonka avulla vastataan tutkimusongelmiin (Leino-Kilpi, 2007, s. 2). Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tunnistaa, arvioida ja tiivistää tutkijoiden ja käytännön asiantuntijoiden jo valmiina oleva ja julkaistu tutkimusaineisto (Salminen, 2011, s. 5). Tässä tutkielmassa käytämme yhtä kirjallisuuskatsauksen yleisimmin käytetyistä perustyypeistä, kuvailevaa kirjallisuuskatsausta (Salminen, 2011, s. 6). Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta eivät ohjaa tiukat säännöt (Salminen, 2011, s. 6). Aineiston valintaa eivät rajoita tietyt metodiset säännöt ja tutkimuskysymykset ovat usein väljempää kuin systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa (Salminen, 2011, s. 6).

Tämän tutkimuksen olemukseen ja sisältöön ovat olennaisesti vaikuttamassa tutkimuksen rajaukseen liittyvät valinnat. Päätimme tarkastella sosiaalisen median sosiaalisuutta pääasiallisesti positiivisesta näkökulmasta ja jättää pois erinäisten sosiaalisessa mediassa tapahtuvan sosiaalisuuden negatiivisten vaikutusten käsittelemisen, kuten valeidentiteettien, häiriökäyttäytymisen tai kiusaamisen. Emme tutki myöskään kaikkien sosiaalisen median palvelujen ja verkko-ympäristöjen, kuten erilaisten suoratoistopalveluiden, sosiaalisuutta. Rajasimme sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen ja muut negatiiviset lieveilmiöt tutkimuksestamme pois, koska negatiiviset vaikutukset ja merkitykset eivät olleet meidän tutkimuksemme kohde. Me halusimme sen sijaan tuoda esiin näkökulman, jossa sosiaalinen media voi tarjota täysin uuden ja toimivan ympäristön lasten ja nuorten sosiaalisuuden harjoittamiselle ja antaa heille aineksia oman identiteetin rakentamiseen.

Tutkimuksemme tavoitteena on vastata seuraavana esiteltäviin tutkimuskysymyksiin aiemmin tehdyn tieteellisen tutkimuksen pohjalta. Asettamiimme kysymyksiin ei kuitenkaan ole mahdollista vastata täysin yksiselitteisesti tai tyhjentävästi. Näin ollen kokoamme aiempien tutkimusten pohjalta mahdollisimman kattavan katsauksen, jolla pyrimme vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista lasten ja nuorten vuorovaikutus on sosiaalisessa mediassa ja verkko-ympäristöissä?

2. Millä tavoin lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet ilmenevät verkkoympäristöissä?
3. Miten eri tekijät voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisessa mediassa?

Tutkielmamme rakenne noudattaa perinteistä kandidaatin tutkielman rakennetta. Aloitamme tutkimuksen keskeisten käsitteiden määrittelyllä ja etenemme tutkimusaineistossamme esiin nousevien sosiaalisen median eri ulottuvuuksien tarkasteluun. Johdannon ja tutkimuksen lähtökohtien jälkeen tarkastelemme kolmannessa luvussa sosiaalisen median käsitettä. Neljännessä luvussa määrittelemme ja vertailemme tutkimukseemme keskeisesti kuuluvia sosiaalisuuden käsitteitä sekä yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä verkkoympäristöissä. Koemme käsitteiden avaamisen tärkeänä tutkielmamme kannalta, koska jokainen käsite on merkityksellinen itse tutkimuskysymyksiin vastaamisessa ja kyseiset käsitteet saatetaan joskus määritellä harhaanjohtavasti tai ymmärtää kaksi erillistä käsitettä samaa asiaa tarkoittavaksi. Esimerkiksi sosiaalinen kompetenssi on hyvin helppo ymmärtää tarkoittamaan samaa asiaa kuin sosiaaliset taidot, vaikka todellisuudessa sosiaalinen kompetenssin osa-alue on sosiaaliset taidot. Luvuissa 5–7 pyrimme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme käsittelemällä sosiaalisen median vuorovaikutusta ja sosiaalisia suhteita sekä niihin vaikuttavina tekijöinä sosiaalista kompetenssia ja verkkoidentiteettiä. Ennen pohdintaan siirtymistä tiivistämme vielä johtopäätöksissä tärkeimmät tutkimuksessamme tekemät huomiot. Pohdintaosiossa pohdimme tutkimuksen etiikkaa ja luotettavuutta, avaamme valintaamme tehdä tutkielma paritutkijuuden keinoin ja esittelemme mahdollisia tulevaisuuden pro gradu -tutkielman tutkimuskohteita tai mahdollisuutta syventyä kyseiseen aiheeseen tarkemmin omaa tutkimusta hyödyntäen.

3 Sosiaalinen media

Ihmiset ovat sosiaalisia luonnostaan, jonka seurauksena sosiaalisen median ja sosiaalisen verkostoitumisen palveluiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi (Uusiautti, Määttä, 2014, s. 293). Tämä ilmiö on Pfeifferin (2014, s. 178) mukaan muuttanut sen, miten nuoret etsivät tietoa ja keskustelevat toistensa kanssa. Määriteltynä sosiaalisen median käsite on kuitenkin hyvin moniselitteinen ja laaja, jonka vuoksi siitä ei voi tehdä mitään yhtä selkeää määritelmää. Pfeifferin (2014, s. 178) mukaan sosiaalisella medially viitataan tekstiviesteihin, videosivuihin, foorumeihin, blogeihin ja moneen muuhun sosiaalisen median alustaan. Näillä sivuilla tulee olla toisiinsa liittyvää kommunikaatiota, joka mahdollistaa ihmisten osallistumisen paikalliseen ja globaaliin kommuuniin. Pfeiffer jakaa myös sosiaalisen median käsitteen kolmeen pilariin: ystäviin, profiileihin ja kommentteihin (Pfeiffer, 2014, s.178).

Sosiaalisen median käsite voidaan jakaa sosiaalisen ja median käsitteisiin. Keltikangas-Järvinen (2010, s. 17) määrittelee sosiaalisuuden synnynäiseksi temperamenttipiirteeksi, joka tarkoittaa, miten kiinnostunut ihminen on muiden seurasta ja miten ihminen asettaa muiden ihmisten seuran yksinolon edelle. Medially käsitteenä tarkoitetaan erilaisia tiedotusvälineitä sekä viestinnän mahdollistavia sovelluksia ja palveluita. Nämä kaksi käsitettä yhdistämällä on muodostettu käsite sosiaalinen media, joka on Mäntymäen (2012, s. 9) mukaan käsitteenä melko uusi ja siihen luokitellaan kuuluvaksi palvelut, jotka ovat syntyneet 2000-luvulla. Näissä palveluissa omien sisältöjen julkaiseminen ja muiden ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen on yhä helpompaa ja monipuolisempaa (Pönkä, 2014, s. 9).

Yksinkertaistettuna sosiaalisella medially tarkoitetaan erilaisia verkkoympäristöjä, jotka ovat monimuotoisia ja vuorovaikutteisia, ja joissa käyttäjät tuottavat sisältöä (Matikainen, 2008, s. 24). Toisaalta sosiaalisen median käsitteellä voidaan tarkoittaa ihan kaikkia Internetin palveluita, joihin liittyy jotain sosiaalisesti miellettyä, olivatpa ne perustettu ennen varsinaisen käsitteen keksimistä tai vasta sen jälkeen (Pönkä, 2014, s. 9). Matikainen (2008, s. 25–26) käyttää sosiaaliselle medially rinnakkaista ja merkitykseltään lähes identtistä Hintikan (2007) määrittelemää käsitettä web 2.0, jolla viitataan muun muassa blogeihin, yhteisöllisiin ja käyttäjien luomiin sisältöihin, sisältöjen maksuttomaan jakamiseen, kollektiiviälyyn sekä kollektiiviseen tuotantoon ja kehitykseen. Tunnettuja ja tällä hetkellä paljon käytettyjä sosiaalisen median palveluita ovat esimerkiksi Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, erilaiset blogit ja lukuisat muut

sovellukset. Esimerkiksi nämä edellä mainitut sovellukset ovat niitä sosiaalisen median esiintymismuotoja ja verkkoympäristöjä, joihin tässä tutkimuksessa viittaamme, kun puhumme sosiaalisesta mediasta ja siellä tapahtuvasta sosiaalisuudesta.

Sosiaalisen median käsitettä on pyritty taustoittamaan ja avaamaan laajemmin eri tutkijoiden toimesta. Kangas, Toivonen ja Bäck (2007, s. 11) esittävät sosiaalisen median taustalla olevan kolme tekijää, jotka ovat sisältö, yhteisö ja web 2.0. Mediasta sosiaalisen median erottaa heidän mukaansa yhteisöllinen toiminta ja toiminnan mahdollistava uusi teknologia, web 2.0. Kietzmännin, Hermkensin, McCarthyn ja Silvestren (2011, s. 243–248) mukaan sosiaalinen media rakentuu seitsemästä eri toiminnallisesta osatekijästä. Kietzmännin ja kollegojen (2011, s. 243–248) mukaan eri osatekijöitä sosiaalisen median käsitteessä ovat läsnäolo ja tietoisuus muiden käyttäjien läsnäolosta, sisältöjen jakaminen ja vastaanottaminen, erilaiset suhteet, keskustelut ja kommunikaatio, identiteetti, maine ja erilaiset ryhmät.

Yhteistä sosiaaliselle medialle ja niin sanotulle perinteiselle medialle on vuorovaikutteisuuden käsite (Pehkonen, Lietsala, Franssila, 2008, s. 86). Yksi keskeinen ero perinteisen ja sosiaalisen median välillä on siinä, että perinteisen median viestiessä yhdeltä taholta monelle ihmiselle, sosiaalisessa mediassa viestiminen tapahtuu monelta taholta monelle (Kangaspunta, 2011, s. 27). Pehkosen ja kollegojen (2008, s. 86) mukaan media on väline, jonka kautta käyttäjän on mahdollista viestiä ja harjoitella sosiaalista vuorovaikutusta viestien välityksellä. Sen sijaan sosiaalisen median palvelut on rakennettu hyödyntämällä käyttäjien tuottamaa ja palveluun tuottaa dataa, jolloin sosiaalisessa mediassa korostuvat avoimuus ja verkostomaisen toiminnan mahdollisuus (Pehkonen ym., 2008, s. 87). Eron sosiaalisen median ja perinteisen median välille tekee myös se, että sosiaalisessa mediassa kynnys sisällön julkaisemiselle on matala, julkaisut leviävät välittömästi ja toisaalta myös hallitsemattomasti ja käyttäjien julkaisemaa sisältöä ei myöskään yleensä moderoida mitenkään, jonka vuoksi tekijänoikeusrikkomukset ovat hyvin yleisiä (Pehkonen ym., 2008, s. 94). Sosiaalisen median ja perinteisen median rajakohta voidaankin Matikaisen (2008, s. 25–26) mukaan osoittaa juuri siihen median ja internetin kehitysvaiheeseen, jossa sisällöntuotanto hajaantuu ja käyttäjien on mahdollista tuottaa itse yhä enemmän sisältöä, jolloin voidaan puhua käsitteenä sosiaalisesta mediasta.

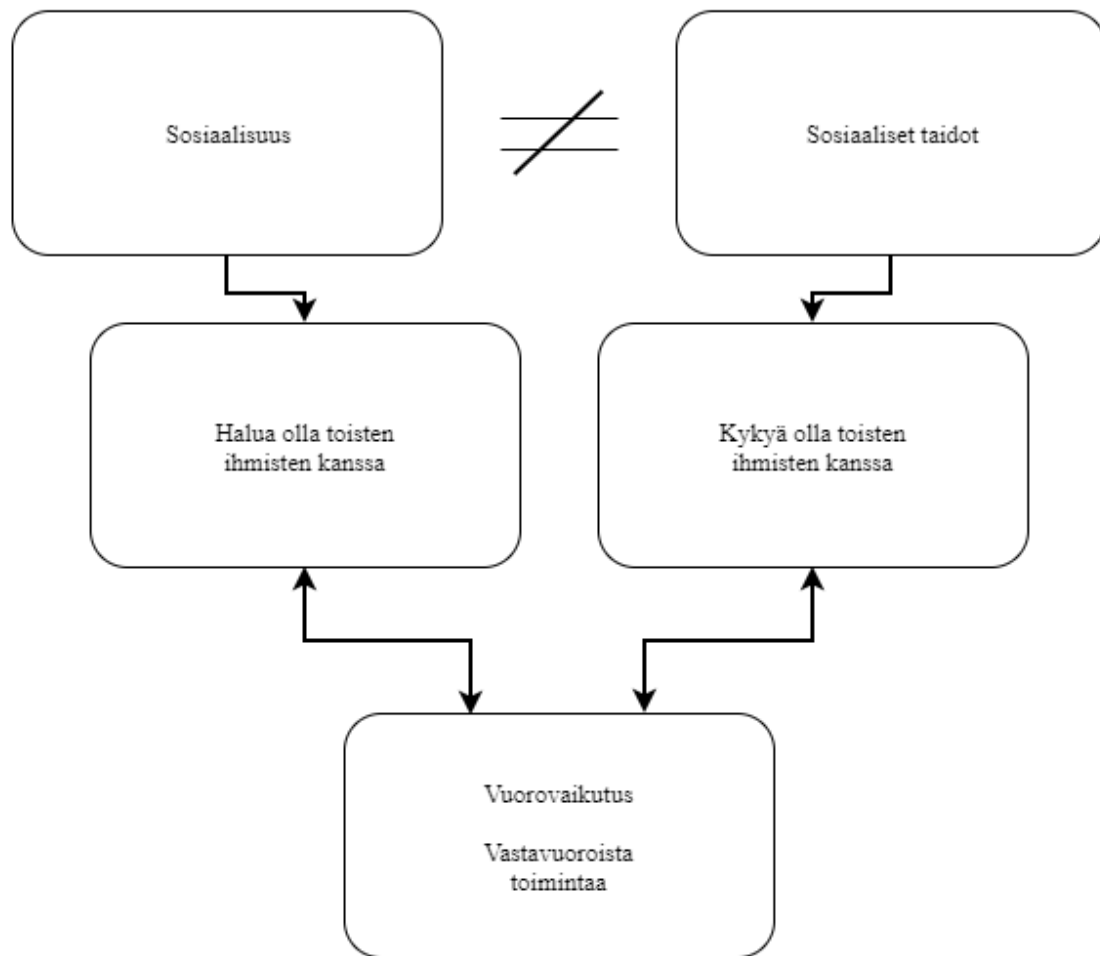
Sosiaalisen median käsitteen määrittäminen on haastavaa ja moniselitteistä, koska sosiaalisen median kenttä muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Sosiaalisen median kenttä käsittää palveluita ja sovelluksia useisiin eri käyttötarkoituksiin, jonka vuoksi sosiaalisen median kenttä on hyvin monimuotoinen, mikä taas johtaa siihen, että myös erilaisia tapoja käyttää sosiaalista mediaa

on paljon (Mäntymäki, 2012, s. 11). Mäntymäen (2012, s. 11) mukaan sosiaalisesta mediasta puhuttaessa voisi olla parempi puhua sen sijaan sosiaalisista medioista monikossa juuri sen moninaisuuden ja monipuolisten käyttötapojen vuoksi. On myös todennäköistä, että sosiaalinen media ja sen sisällöt tulevat muuttumaan jatkuvasti, minkä vuoksi käsitettä ei voida määritellä täysin yksiselitteisesti (Mäntymäki, 2012, s. 19).

4 Sosiaalisuus mediassa

Jotta voimme puhua sosiaalisessa mediassa ilmenevästä vuorovaikutuksesta ja sosiaalisuudesta, on meidän ensin määriteltävä se, mitä tarkoitamme näillä sosiaalisuuden käsitteen alle kuuluvilla tai siihen liittyvillä käsitteillä. Tutkimuksemme kannalta merkityksellisiä käsitteitä ovat sosiaalisuus, sosiaaliset taidot, sosiaaliset suhteet, sosiaalinen kompetenssi ja vuorovaikutus. Syvennymme joihinkin käsitteistä tarkemmin luvuissa 5–7, koska esimerkiksi sosiaalisia suhteita on helpompi määritellä yhdistämällä ne muihin käsitteisiin. Jotkut käsitteet ovat myös sellaisia, jotka limittyvät osittain toisiinsa tai luokitellaan toistensa ylä- tai alakäsitteiksi. Kokeemme kuitenkin tärkeäksi määritellä kaikki edellä mainitut käsitteet ainakin lyhyesti, koska ne esiintyvät tutkimuksen tulosluvuissa useaan kertaan.

Sosiaalisuuden käsitettä tulkitaan ja määritellään monin eri tavoin ja puheet sosiaalisuudesta voivat tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Tärkeää sosiaalisuuden käsitteen määrittelemisessä on ymmärrys siitä, että sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre ja sosiaalisuuteen kuuluu aina olennaisesti kiinnostus muita ihmisiä kohtaan (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 36–37). Matikaisen (2008, s. 25) mukaan sosiaalisuuden perusolemus on haastavasti määriteltävissä, koska sosiaalisena toimintana voidaan nähdä kaikki inhimillinen toiminta, eikä ole oikeastaan olemassa käyttäytymistä, joka ei jollain tapaa olisi sosiaalista. Yksinkertaisuudessaan sosiaalisuuden voi määritellä tarkoittavan sitä, miten paljon emotionaaliset kiintymyssuhteet, muiden ihmisten antama arvostus ja kiitos merkitsevät ihmiselle (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 36). Myös ihmisen tapa säädellä omaa käytöstään toisten ihmisten vaikutuksesta ja muiden ihmisten seuran palkitsevuus kuuluvat sosiaalisuuden määritelmään (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 36).

Kuvio 1. *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot* (Eilola, 2020).

Kuvio 1 selventää sosiaalisuuden ja sosiaalisten käsitteiden suhdetta. Sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen käsitteet liitetään usein yhteen tai niistä puhutaan samana asiana. Ne ovat kuitenkin kaksi eri käsitettä, vaikkakin vaikuttavat toisiinsa puolin ja toisin. Myös Keltikangas-Järvisen (2010, s. 17) mukaan sosiaalisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan usein sosiaalisia taitoja, mutta todellisuudessa ne ovat kuitenkin eri asioita. Sosiaalisuudella tarkoitetaan sitä, että ihminen haluaa olla toisten ihmisten kanssa, kun taas sosiaaliset taidot omaava ihminen on kyvykäs olemaan muiden kanssa (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 17). Sosiaalisuus temperamenttipiirteenä ei suoraan johda hyviin sosiaalisiin taitoihin, mutta voi auttaa niiden saavuttamisessa (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 53). Keskeisintä sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen käsitteissä on siis erottaa halu ja kyky toiminnassa.

4.1 Sosiaaliset taidot ja kompetenssit

Toisin kuin sosiaalisuuden, sosiaalisia taitoja ei voi saada automaattisesti syntyessä vaan ne tulee itse oppia. Sosiaalisissa taidoissa ja niiden kehittämisessä pääpiste on siis konkreettisesti käyttäytymisessä (Salmivalli, 2005, s. 86). Toisaalta sosiaaliset taidot eivät kuvasta vain yksilön kykyä ja taitoja selvittää sosiaalisista tilanteista, vaan ne kuvastavat laajemmin yksilön persoonallisuutta, koska ihmisen omaksumissa sosiaalisissa taidoissa näkyy se, kuinka ihminen arvostaa ja kunnioittaa muita ja osaa toimia sovittujen sääntöjen mukaan (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 24).

Sosiaalisten taitojen määritelmä kiinnittyy aina jollain tavalla myös kulttuuriin ja aikakauteen (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 20). Tämä näkyy esimerkiksi siinä, mitkä ominaisuudet ja käytöstavat koetaan minäkin aikana hyödyllisiksi tai hyväiksi sosiaalisiksi taidoiksi. Esimerkiksi nykyaikana sosiaalisista taidoista koetaan hyväksi ihmisen kykyä solmia kontakteja hyvin erilaisiin ihmisiin, keskustelemaan ja olemaan luonteva heidän seurassaan (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 20). Tätä voisi kutsua myös verkostoitumisen taidoksi, joka on erittäin tärkeää nykypäivänä juurikaan ihmisen iästä tai asemasta riippumatta.

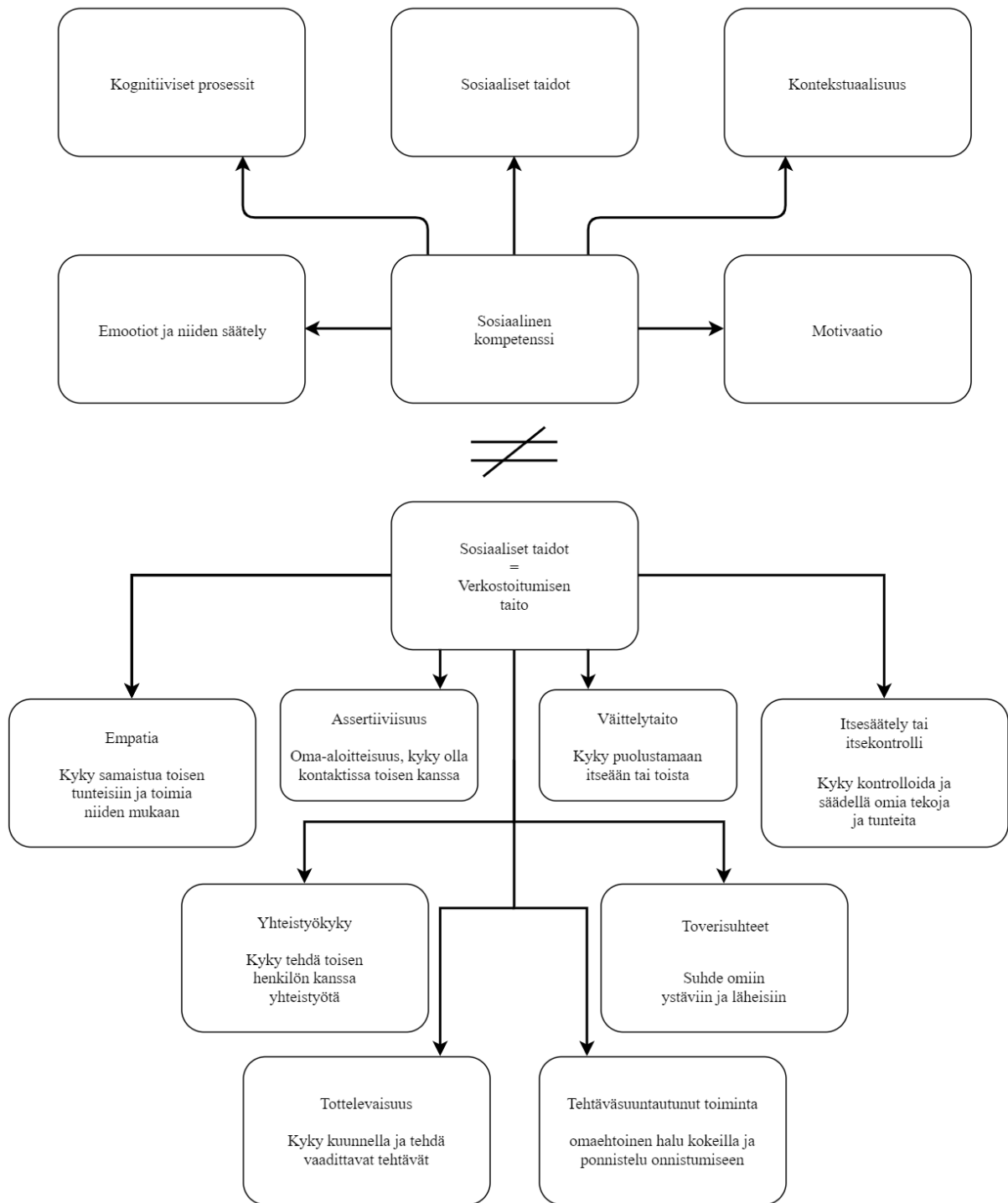
Sosiaalisten taitojen ulottuvuuksia on jaoteltu eri tutkimuksissa hieman eri tavoin. Caldarella ja Merrell (1997) listaavat artikkelissaan viisi sosiaalisten taitojen osa-aluetta. Caldarellan ja Merrellin (1997) mukaan sosiaaliset taidot voidaan jakaa toverisuhteisiin, itsesäätelyyn, tehtäväsuuntautuneeseen toimintaan, tottelevaisuuteen ja assertiivisuuteen. Assertiivisuudella Caldarella ja Merrell (1997) tarkoittavat tässä yhteydessä sitä, että ihminen tutustuu toisiin ihmisiin oma-aloitteisesti, pyytää toisia mukaan toimintaan, aloittaa keskusteluja ja osaa pitää puoliaan sosiaalisissa tilanteissa. Jenkins, Demaray, Fredrick ja Summers (2014, s. 260–262) sivuavat Caldarellan ja Merrellin (1997) ajatuksia, mutta myös esittelevät oman näkemyksensä. Jenkins kollegoineen (2014 s. 260) esittelee artikkelissaan neljä sosiaalisen taidon peruspilareita. Peruspilareina hän näkee yhteistyökyvyn, empatian, itsekontrollin ja väittelytaidon. Empatia nähdään kykyä tunnistaa ja osoittaa huolta toisiin ihmisiin ja kykyä samaistua heihin (Jenkins ym., 2014, s. 261). Väittelytaidolla taas tarkoitetaan ihmisen kykyä aloittaa keskusteluja ja puolustaa itseään tai toisia sosiaalisissa tilanteissa (Jenkins ym., 2014, s. 262).

Sosiaalinen kompetenssi on käsite, jota ei voida selittää yksiselitteisesti yksinkertaisin menetelmin ja se saattaa sekoittua sosiaalisten taitojen käsitteen kanssa. Sosiaalista kompetenssia kuvaillaan ihmisen kyvyksi hallita sosiaalisia kanssakäymisiä tehokkaasti, mutta tähän liittyy paljon alakäsitteitä (Irving B, 2010, s. 1623). Salmivalli (2005, s. 71–72) kuvailee sosiaalista

kompetenssia yksilön kyvyksi hyödyntää ympärillään olevia resursseja ja saavuttaa henkilökohtaisia ja sosiaalisia tavoitteita. Toisaalta Irving (2010, s. 1623) näkee sosiaalisen kompetenssin kylynä toimia toisten kanssa, kylynä muodostaa ja ylläpitää ystävyysuhteita ja taitona mukautua sosiaaliseen ympäristöön. Sosiaalinen kompetenssi rakentuu kognitiivisista kyvyistä, emotionaalisista prosesseista, käytöstavoista, sosiaalisesta tietoisuudesta ja omista arvoista (Irving, 2010, s. 1623).

Salmivalli (2005) tukee Irvingin ajatuksia tutkiessaan sosiaalisen kompetenssin taustoja. Salmivalli jakaa sosiaalisen kompetenssin viiteen eri näkökulmaan. Ensimmäisenä näkökulmana hän näkee sosiaaliset taidot, joissa korostuvat käyttäytyminen ja oppiminen. Toinen näkökulma keskittyy hänen mukaansa kognitiivisiin prosesseihin, jotka ohjaavat yksilön käyttäytymistä. Nämä voidaan nähdä sosiokognitiivisinä taitoina tai kylynä prosessoida sosiaalista informaatiota. Kolmantena näkökulmana hän tutkii sosiaalisen tiedon käsittelyn sijaan emootioita ja niiden säätelyä. Emootiot ja niiden säätely on tullut vahvasti esiin monissa psykologian osa-alueissa. Neljänneksi näkökulmaksi hän ilmaisee motivaation. Sosiaalisen kompetenssin yhteydessä motivaatiolla voidaan tarkoittaa sitä, mikä saa lapsen tavoittelemaan tiettyjä asioita ja mikä lapselle on tärkeää, kun hän on vuorovaikutuksessa vertaisensa kanssa. Viidentenä näkökulmana Salmivalli (2005) käyttää termiä kontekstuaalisuus. Kontekstuaalisuudessa tutkitaan ryhmän vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä ja sitä, miten ne vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen liittyviin tulkintoihin ja lapsen asemaan ryhmässä (Salmivalli, 2005, s. 72–74).

Vaikka sosiaalisen kompetenssin kuvailu ja selittäminen on moniulotteinen ja haastava kokonaisuus, sen havaitseminen lapsessa on tärkeää. Sosiaalista kompetenssia omaavalla lapsella psykologinen hyvinvointi on selkeämmässä asemassa, kuin lapsella, jolla sosiaalinen kompetenssi on vähäinen (Irving, 2010, s. 1624).

Kuvio 2. Sosiaaliset taidot ja kompetenssit (Eilola, 2020).

Kuvio 2 selventää sosiaalisen kompetenssin ja sosiaalisten taitojen eroja. Käsitteet sisältävät samoja asioita, mutta on kuitenkin tärkeä osata erottaa ne toisistaan. Sosiaalinen kompetenssi käsittää useita alakäsitteitä, joista yksi on sosiaaliset taidot. Muita sosiaalisen kompetenssin alakäsitteitä ovat emootiot ja niiden säätely, kognitiiviset prosessit, kontekstuaalisuus ja motivaatio. Sosiaalisiin taitoihin luokitellaan kuuluvaksi useita osataitoja, joita ovat kyky empatiaan

eli toisen ihmisen asemaan asettumiseen, kyky oma-aloitteisuuteen ihmissuhteissa, väittelytaidot, kyky säädellä itseä, omaa toimintaa ja tunteita, kyvyt yhteistyöhön ja tottelevaisuuteen sekä kyky tehtäväsuuntautuneeseen toimintaan ja toverisuhteisiin. Käsitteet voisi tiivistää yksinkertaistetusti niin, että hyvät sosiaaliset taidot omaava ihminen voi pärjätä hyvin erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, mutta sosiaalista kompetenssia omaavalla ihmisellä on käytettävissä huomattavasti enemmän ja laajemmalti välineitä omaan sosiaaliseen toimintaansa.

4.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja suhde

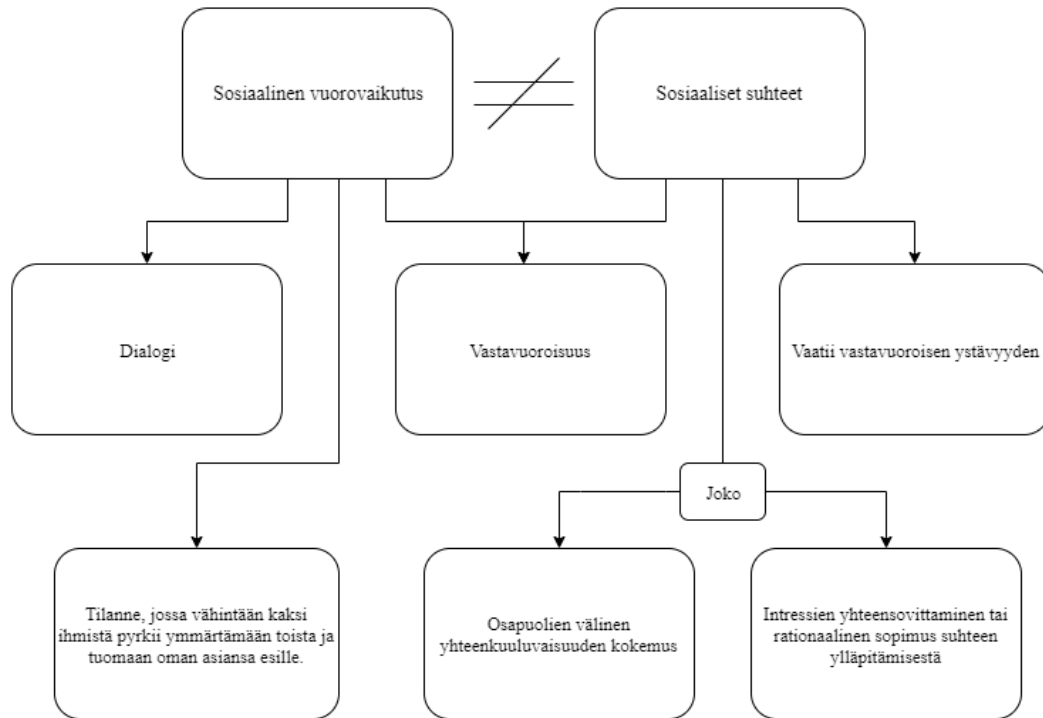
Käsitteenä vuorovaikutus on varmasti monelle tuttu, mutta silti sitä voi olla vaikea määritellä. Talvion ja Klemolan (2017, s. 8) mukaan vuorovaikutus on nimensä mukaisesti vastavuoroista toimintaa, jossa molemmat vuorovaikutuksen osapuolet tuovat tilanteeseen jotain sellaista, mikä vaikuttaa molemmissa osapuolissa. Vuorovaikutustilanne on prosessi, jossa vähintään kaksi viestijää pyrkii ilmaisemaan ja välittämään omia merkityksiään sanallisesti tai sanattomasti ja reagoimaan samoin toistensa viesteihin (Pehkonen ym., 2008, s. 96). Keskeistä on se, että vuorovaikutus perustuu aina tahtoon kunnioittaa ja arvostaa itseä ja toista tilanteessa toimivaa (Talvio, Klemola, 2017, s. 5). Vuorovaikutustilanteessa kaksi ihmistä asettuu tilaan, jossa on pyrkimys ymmärtää niitä lähtökohtia, joita osapuolet vuorovaikutustilanteessa edustavat ja asennoitua tilanteeseen sopivalla tavalla (Talvio, Klemola, 2017, s. 5).

Vuorovaikutuksen käsitteeseen nivoutuvat luonnollisesti myös sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen käsitteet. Ilman vuorovaikutusta sosiaalisuutta on vaikeampi toteuttaa ja ilman sosiaalisia taitoja vuorovaikutustilanteet voivat olla haastavia. Ilman vuorovaikutusta sosiaalisia taitoja puolestaan on vaikeampi päästä harjoittamaan. Niinpä kaikki edellä mainitut sosiaalisuuteen liittyvät käsitteet ovat olennaisia toistensa olemisen ja kehittymisen kannalta, koska esimerkiksi Talvion ja Klemolan (2017, s. 61) mukaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja käyttämällä voidaan rakentaa ihmissuhteita ja niiden kivijalkaa, luottamusta sekä ennaltaehkäistä erilaisten ongelmien syntymistä.

Omaamalla sosiaalisia taitoja sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja, ihminen omaa myös erinomaisia työkaluja toimivan vuorovaikutuksen rakentamiseen. Nämä vuorovaikutuksen työkalut ovat yksittäisiä taitoja, mutta yhdistyvät toisiinsa. Talvio ja Klemola (2017, s. 61) esittelevät teoksessaan Thomas Gordonin listaamat viisi vuorovaikutusmallin osa-aluetta ja yhden omansa, jotka tukevat hyvien vuorovaikutussuhteiden muodostamista ja ylläpitämistä (Talvio, Klemola, 2017, s. 61). Vuorovaikutusmallin työkaluihin tai osa-alueisiin kuuluvat minäviestit, kuuntelun taidot, kuuntelulle vaihtaminen, molemmat voittavat -menetelmä, arvoriititojen

käsittelytaidot ja aktiivinen minän kuuntelu (Talvio, Klemola, 2017, s. 61). Edellä lueteltujen työkalujen avulla ihminen osaa siis muun muassa ilmaista itseään, kuunnella toista ihmistä aktiivisesti ja passiivisesti, käsitellä ongelmatilanteita ja ristiriitoja sekä tarkkailla ja lisätä omaa minätietoisuuttaan (Talvio, Klemola, 2017, s. 61).

Max Weber (1978) määrittelee sosiaalisen suhteen käsitettä. Weberin mukaan sosiaalisesta suhteesta voidaan puhua silloin, kun suhteen molemmat osapuolet toimivat vastavuoroisesti ja orientoituvat sosiaalisessa toiminnassaan toiminnalle annettuihin sosiaalisiin merkityksiin. Sosiaalisiksi suhteeksi ei Weberin mukaan voi kuitenkaan vielä kutsua pelkkää samankaltaisuuden tunnetta, yhteisiä ominaisuuksia, tilannetta, olosuhteita tai samanlaista käyttäytymistä henkilöiden välillä. Sen sijaan henkilöiden täytyy hänen mukaansa toimia toisiaan kohtaan vastavuoroisina ystävinä, jotta heidän välillään voisi olla sosiaalinen suhde. Weber on myös luokitellut sosiaaliset suhteet kahteen eri tyyppiin. Weberin mukaan toisen tyyppin sosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan niitä suhteita, joiden ”olemassaolo perustuu suhteen osapuolien subjektiivisesti koettuun affektuaaliseen tai traditionaaliseen yhteenkuuluvaisuuden kokemukseen”. Toisen tyyppin sosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan suhteita, joissa ”toimijoiden motiivina on arvo- tai päämäärärationaalinen intressien keskinäinen yhtensovittaminen tai rationaalinen sopimus suhteen muodostamisesta ja ylläpitämisestä”. Sosiaalisten suhteiden tyyppien erottelussa kriteereinä ovat ne tavat, miten yksilö orientoituu sosiaaliseen toimintaan (Weber, 1978, s. 26–28).

Kuvio 3. *Sosiaalinen vuorovaikutus ja sosiaalinen suhde* (Eilola, 2020)

Sosiaalinen vuorovaikutus ja suhde ovat käsitteinä vahvasti yhteydessä toisiinsa ja tietyllä tavalla riippuvaisia toisistaan. Kuvio 3 pyrkii tiivistetysti selkeyttämään käsitteiden yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Vastavuoroisuus on hyvin keskeistä sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa että suhteessa. Vuorovaikutus on aina vastavuoroista toimintaa, joka voi johtaa osapuolten muodostamaan sosiaaliseen suhteeseen. Sosiaalisen suhteen olemassaolo taas vaatii aina vastavuoroisen ystävyyden suhteen osapuolten välille. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskeistä on vähintään kahden ihmisen välillä tapahtuva dialogi, jossa osapuolet pyrkivät tuomaan oman viestinsä tilanteessa esiin sanallisen tai sanattoman vuorovaikutuksen keinoin, ymmärtämään toisen osapuolen näkemyksiä ja reagoimaan niihin. Karkeasti jaoteltuna kahden ihmisen välinen sosiaalinen suhde voi olla olemassa perustuen suhteen osapuolten kokemaan keskinäiseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen, yhteisten arvoihin tai toiminnan päämääriin perustuvien intressien yhteensovittamiseen tai järkipäiseen sopimukseen sosiaalisen suhteen muodostamisesta ja ylläpitämisestä. Toisaalta sosiaalisessa suhteessa voivat toteutua kaikki edellä mainitut kriteerit tai vain yksi niistä.

4.3 Yhteisöt ja yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa

Haluamme tutkimuksessamme ottaa selvää lasten ja nuorten sosiaalisuuden, sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen ilmenemisestä sosiaalisessa mediassa, ja siihen kuuluu olennaisena osana myös yhteisöllisyyden ja yhteisön käsitteiden avaaminen ja tarkasteleminen. Yksi merkittävimmistä sosiaalisen median tarjoamista asioista ihmisille on yhteisöllisyys ja sen uudet muodot. Sosiaalinen media ja erilaiset verkkoympäristöt ovat yhä suurempi osa ihmisten, erityisesti nuorten elämää ja tarjoavat hyvät puitteet erilaisten yhteisöjen muodostamiselle (Sundberg, Räsänen, 2015, s. 63). Yksinkertaisesti määriteltynä yhteisöt ovat tiloja tai paikkoja, joiden toimintaan olennaisena osana liittyy luottamus, kiintymys ja jäsenten väliset suhteet (Heinonen, 2008, s. 14, 93). Yhteisöjä voidaan lajitella maantieteellisiin ja intressien perusteella syntyneisiin yhteisöihin (Kangaspunta, 2011, s. 28).

Verkkoyhteisöt ovat yleensä intressien perusteella syntyneitä yhteisöjä, joita yhdistävät esimerkiksi tietyistä aatteista, harrastuksista tai erityisaloista kiinnostuneet ihmiset (Kangaspunta, 2011, s. 28). Verkkoyhteisön määritelmän keskiössä on suhteellisen tiivis yhteisöllisyys, toiminnan keston pitkäaikaisuus, yhteisön tarjoama yhteisöllisyyden tunne, sosiaalinen tuki ja merkityksellisyys sekä mahdollisuus rakentaa yhteisön tuella omaa identiteettiä (Pöngä, 2014, s. 194). Internetin ja sosiaalisen median käyttäjät ja heidän välisensä suhteet, vuorovaikutus sekä tietoisuus teknologian läsnäolosta, joka oikeastaan mahdollistaa verkossa tapahtuvan yhteisöllisyyden ja yhteisöt, ovat olennaisinta verkkoyhteisöissä ja siellä koetussa yhteisöllisyydessä (Heinonen, 2008, s. 90). Ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita jostain yhteisestä asiasta luultavasti tekevät asiaa paljon yhdessä ja Pöngän (2014, s. 191) mukaan juuri tällainen jatkuva yhteisöllinen toiminta muodostaa vähitellen ryhmän tai jopa sitä laajemman käsitteen, yhteisön. Erityisesti verkkoyhteisöistä puhuttaessa sellaisiin yhteisöihin osallistuminen on yleensä täysin vapaaehtoista, eikä niissä yleensä ole ulkopuolista auktoriteettia sanelemassa sääntöjä (Kangaspunta, 2011, s. 27).

Verkkoyhteisön käsite ei ole yksiselitteinen ja sille on lukuisia määritelmiä. Käsite on myös hieman epämääräinen siinä määrin, missä voidaan puhua ainoastaan sosiaalisen median verkostoista tai yhteisöistä. Hintikan (2011, s. 120–122) mukaan ”osa sosiaalisen median verkostoista on yhteisöjen kaltaisia yhteen liittyviä, mutta ensisijaisesti nämä verkostot ovat yksilökeskeisiä”. Hintikan (2011, s. 134–135) esittämän näkemyksen mukaan sosiaalisen median verkostot eroavat verkkoyhteisöistä ja yhteisöllisyydestä tiettyjen ominaispiirteiden osalta. Sosi-

aalisen median verkoston keskeinen osa ovat ihmiset, niin sanonut seuraajat, joista voi myöhemmin kehittyä verkostoon aktiivisia kontakteja (Hintikka, 2011, s. 134–135). Verkosto sisältää useita erilaisia aliverkostoja, jotka voivat olla täysin erillisiä toisistaan ja saattavat olla tekemisissä keskenään ainoastaan verkoston yksittäisten jäsenten välityksellä (Hintikka, 2011, s. 134–135). Verkosto rakentuu näistä yksilöiden välillä olevista yksi- tai kaksisuuntaisista kontakteista, jotka mahdollisesti sisältävät myös sosiaalisen suhteen (Hintikka, 2011, s. 134–135). Kuitenkaan yhden jäsenen sosiaalisten kontaktien määrä ei lisää merkittävästi jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta (Hintikka, 2011, s. 134–135). Verkoston jäsenillä voi lisäksi olla myös useita eri rooleja, jotka voivat olla rinnakkaisia (Hintikka, 2011, s. 134–135).

Hintikan sosiaalisen median verkostojen määrittelyisestä siirrymme tarkastelemaan sosiaalisen median yhteisön käsitettä. Jones (1997) esittelee artikkelinsa luvussa kaksi laatimansa neljä kriteeriä, jotka tulee täytyä ennen kuin verkkoympäristössä tapahtuvaa toimintaa voidaan kutsua verkkoyhteisöksi, ei ainoastaan verkostoksi, jossa tapahtuu vuorovaikutuksellista toimintaa. Ensimmäinen kriteeri Jonesin (1997) mukaan on vuorovaikutuksen määrä, joka toteutuu useimmissa sosiaalisen median palveluissa helposti. Toiseksi kriteeriksi Jones (1997) määrittelee viestijöiden määrän, joka tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että kaksi ihmistä ei vielä muodosta yhteisöä. Kolmantena kriteerinä Jones (1997) tarkentaa, että verkkoyhteisöllä tulee olla jokin yhteinen julkinen tila, kuten keskustelufoorumi. Viimeiseksi kriteeriksi verkkoyhteisölle Jones (1997) asettaa yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisen yhteisön jäsenten kesken. Jonesin (1997) mukaan tämä kriteeri voi olla vaikein täyttää joissakin sosiaalisen median palveluissa. Näitä ovat esimerkiksi YouTube tai Facebook, koska yhteisöllisyyden kokeminen näissä palveluissa kenen tahansa tai kaikkien yhteisön jäsenten kanssa on hieman kyseenalaista (Matikainen, 2008, s. 33). Edellä esiteltäisiin verkkoyhteisön kriteereihin tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti, koska sosiaalisen median palveluihin verratessa näiden kriteerien mukaan kovinkaan moni palveluista ei olisi luokiteltavissa verkkoyhteisöiksi (Matikainen, 2008, s. 33).

Yhteisöllisyyden määritelmä ei ole yksiselitteinen ja käsityksiin yhteisöstä sekä yhteisöllisyydestä vaikuttavat aina käsitteiden määrittelijän tausta ja kokemukset (Heinonen, 2008, s. 90). Myös teknologian muutokset ja sosiaalisen median synty ovat vaikuttaneet suuresti käsitykseen yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä (Heinonen, 2008, s. 14). Heinonen (2008, s. 14) määrittelee yhteisöllisyyden tarkoittavan kokemusta, joka syntyy sosiaalisista suhteista ja niissä koetuista tunteista. Pöngän (2014, s. 191) mukaan yhteisöllisyyden käsite perustuu yhteisyyden tunteeseen eli siihen, että ihminen kokee jonkin asian yhteiseksi jonkun toisen kanssa ja samalla myös

tärkeäksi asiaksi, joka heitä yhdistää. Yhteisöllisyyttä yritetään usein määritellä yhteisöllisyyden pohjalla olevien erilaisten teknisten alustojen kautta, vaikka todellisuudessa yhteisöllisyyden ydin on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisöllisessä toiminnassa (Pönkä, 2014, s. 191). Yhteisöllisyyden tunne tai sen puuttuminen saattaa vaikuttaa hyvinkin olennaisesti ihmisten toimintaan (Heinonen, 2008, s. 13). Yhteisöllisyyteen pyrkivän ihmisen perustarpeisiin kuuluvat läheisyys ja sosiaaliset suhteet, jotka ovat keino saada hyväksyntää, huolenpitoa ja läheisyyttä (Heinonen, 2008, s. 13).

Yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa on täysin uusi yhteisöllisyyden muoto, minkä vuoksi yhteisöllisyyden käsitettä on syytä tarkastella hieman kriittisemmin elektronisten laitteiden ja verkkoyhteisöjen tultua suureksi osaksi ihmisten päivittäistä elämää (Heinonen, 2008, s. 15). Sosiaalinen media ja yhteisöllisyys ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, ja tätä väitettä vahvistaa myös Matikaisen (2008, s. 32) lausahdus siitä, että sosiaalisen median voidaan sanoa oletuksena edustavan yhteisöllisyyttä verkossa. Sosiaalisen median käsitteelle on ehdotettu suomen kielessä vastinetta ”yhteisöllinen media”, joka juontaa juurensa sosiaalisessa mediassa painottuneeseen käyttäjien väliseen yhteisöllisyyteen (Pönkä, 2014, s. 191). Yhteisöllisyydessä, sen muodoissa ja intensiivisyydessä on eroja riippuen siitä, millaisia sosiaalisen median palveluja tarkastellaan. Sosiaalisen median yhteisöpalveluissa on monia eri yhteisöllisyyden muotoja, joita ovat esimerkiksi erilaiset ryhmät, verkkoyhteisöt ja sosiaaliset verkostot (Pönkä, 2014, s. 191).

Pönkä ja Impiö (2012) jaottelevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän yhteisöllisyyden neljään ääripäähän, jotka perustuvat yhteisöllisyyden koettuun voimakkuuteen ja ajalliseen keston. Pöngän ja Impiön mukaan yhteisöllisyyden ollessa löysää yhteisön jäsenten välille ei muodostu varsinaista yhteisymmärrystä tai yksimielisyyttä keskustelun aiheista, eikä se ole keskustelun tavoitteena. Sen sijaan he sanovat löysän yhteisöllisyyden yhteisöissä tavoitteena olevan yhdessäolo, ajatustenvaihto ja esimerkiksi erilaisten linkkien jakaminen jäsenten kesken. Esimerkkejä löysän yhteisöllisyyden yhteisöistä ovat erilaisten tapahtumien Twitter-keskustelut, live-chatit ja Facebook. Vastakohtana edelliselle Pönkä ja Impiö määrittelevät tiukan yhteisöllisyyden, jossa keskeistä on jäsenten yhdessä sopimat tavoitteet toiminnalle, toiminnan vastuuvuoroisuus ja lopputulokseen pääseminen, mitkä koetaan aidosti tärkeäksi. Heidän mukaansa toimiminen tiukan yhteisön piirissä vaatii jokaisen ryhmän jäsenen panosta, osaamisen hyödyntämistä ja ymmärrystä. Esimerkkejä tiukan yhteisöllisyyden yhteisöistä ovat harrastuksiin liittyvät suljetut ryhmät tai foorumit, työhön tai opiskeluun liittyvät verkkoyhteisöt tai erilaiset

verkkokurssit. Pönkä ja Impiö kertovat pitkäkestoisen yhteisöllisyyden eroavan lyhytkestoisesta yhteisöllisyydestä muun muassa siten, että pitkäkestoisen yhteisöllisen toiminnan aikana jäsenten välille muodostuu monimutkaisia vuorovaikutussuhteita, normeja ja rooleja, joita ei lyhytkestoisessa yhteisöllisessä toiminnassa ehdi muodostua (Pönkä, Impiö, 2012, s. 26).

Verkkoyhteisöistä puhuttaessa yhteisön käsite on jossain määrin ristiriitainen, ja Matikaisen (2008, s. 32) mukaan verkkoyhteisöjen pitäminen yhteisinä on herättänyt paljon keskustelua ja eriäviä mielipiteitä. Kangaspunnan (2011, s. 30) mukaan Internetissä ja sosiaalisessa mediassa yhteisyyden muodot ovat asteiltaan ja intensiteetiltään hyvin erilaisia ja vaihtelevat siten, että varsinaisista yhteisöistä tai yhteisöllisyyden tunteesta voidaan harvoin puhua. Wood ja Smith (2005, s. 127–128) esittävät verkkoyhteisön käsitteen oikeellisuuden vasta-argumenttina sen, että heidän mukaansa yhteisöjen olemassaolo vaatisi aina läsnäolon ja kommunikaation tapahtuvan kasvokkain. Verkkoyhteisöjen kohdalla on syytä pohtia myös sitä, voiko ihminen todella kokea yhteisöllisyyttä johonkin lähes tai täysin virtuaaliseen (Heinonen, 2008, s. 13–15). Verkkoyhteisöt tulee myös erottaa verkoston käsitteestä (Kalliala, Toikkanen, 2012, s. 60). Usein sosiaalisista verkostoista puhutaan yhteisöpalveluina ja käytetään yhteisön käsitettä, vaikka todellisuudessa sosiaalista verkostopalvelua voi kutsua yhteisöksi vasta sitten, jos palvelun käyttäjät muodostavat yhteisön, jolla on omat tavoitteet, toimintakulttuuri ja vaihtuva jäsenistö (Kalliala, Toikkanen, 2012, s. 60).

5 Lasten ja nuorten vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa

Vuorovaikutuksesta sosiaalisessa mediassa on tullut merkittävä ja hyvin keskeinen osa ihmisten, myös lasten ja nuorten arkea ja jokapäiväistä kanssakäymistä toisten ihmisten kanssa. 8-10-vuotiaat lapset eivät hyödynnä teknologiaa ja sosiaalista mediaa vielä kovinkaan monipuolisesti sosiaalisessa viestinnässä, ja vertaisryhmäviestinnän merkitys kasvaakin usein vasta teini-iässä (Matikkala, Rahikainen, 2005, s. 95). Nuoret sen sijaan muodostavat ja ylläpitävät kaverisuhteitaan yhä enemmän verkossa, ja Mäntymäen (2012, s. 20) mukaan sosiaalinen media toimiikin nykyaikana nuorten elämässä laajenuksena fyysiselle elinpiirille ja todellisuu-delle. Tämä nähdään suurena erona verrattuna aikuisiin, kuten Sonia Livingstone (2014, s. 2) osoittaa tutkimuksessaan. Livingstonen (2014, s. 2) tutkimuksen tuloksista ilmeni, että toisin kuin nuoret, vanhemmat ihmiset välttelivät tuntemattomia ihmisiä ja henkilökohtaisten tietojen jakamista verkossa. Nuoret etsivät verkosta juuri uusia ystäviä ja verkostoitumista (Livingstone, 2014, s. 2). Tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että henkilökohtaisten tietojen jakaminen on yleisempää nuorten keskuudessa (Livingstone, 2014, s. 2).

Lehtikankaan (2015, s. 22) artikkeli vahvistaa käsitystä, jonka mukaan nuoret haluavat olla osallisena verkossa ja nykypäivän nuorelle on tavallisempaa kuulua vähintään yhteen sosiaalisen median yhteisöllisyyden palveluun kuin olla kuulumatta yhteenkään sellaisista. Ystävyys-suhteiden ylläpitämisen lisäksi sosiaalisen median ympäristöjen mahdollistama verkkovuorovaikutus tarjoaa nuorille mahdollisuuksia löytää uusia ja erilaisia vuorovaikutustilanteita ja muodostaa yhteisöllisyyttä (Lehtikangas, 2015, s. 22). Sosiaalisen median ja verkkoympäristöjen laajentaessa nuorten kommunikaation kenttiä ja tarjotessa erilaisia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen toisten nuorten kanssa, se palvelee tällä tavoin tärkeitä kehitystehtäviä nuoruudessa (Sundberg, Räisänen, 2015, s. 63).

Sosiaalisesta mediasta on tullut yhä arkisempi vuorovaikutuksen ja sosiaalisuuden väline, ilmiöt siellä ovat yhtä todellisia kuin sosiaalisen median ulkopuolisessa maailmassa, ja ihmisten toiminta sosiaalisessa mediassa tuottaa toimintaa myös sosiaalisen median ulkopuolella (Matikainen, 2006, s. 193). Barnesin (2003) mukaan verkkoympäristöt, verkkovälineet, toiminnot ja areenat ovat jo lähtökohtaisesti vuorovaikutuksellisia, jolloin ne mahdollistavat monipuolisen vuorovaikutuksen käyttäjiensä välillä (Matikainen, 2006, s. 177). Matikainen (2006, s. 177) esittelee artikkelissaan Gergenin (1997) näkemyksen, jonka mukaan teknologia vaikuttaa merkittävästi vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin mahdollistaen sosiaalisten suh-

teiden määrän ja vaihtuvuuden. Tämä perustuu muun muassa siihen, että vuorovaikutussuhteet verkossa eivät ole enää entiseen tapaan sidottuja tiettyyn aikaan ja paikkaan (Matikainen, 2006, s. 192).

Uski (2015) vertailee artikkelissaan verkkovuorovaikutusta ja kasvokkaista vuorovaikutusta. Hänen mukaansa verkkovuorovaikutus eroaa tutkimusten mukaan kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta esimerkiksi niissä päteviensääntöjen osalta, ja nämä erot tulevat ilmi erityisesti ujojen ihmisten keskuudessa. Hän toteaa yhden suurimmista eroavaisuuksista verkkovuorovaikutuksen ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen välillä olevan vuorovaikutustilanteisiin kuuluvat sosiaaliset vihjeet, jotka ovat näissä vuorovaikutuksen muodoissa eri tavalla jäsenyneitä. Hänen mukaansa kasvokkaisissa tilanteissa itsensä ujoksi kokeva lapsi tai nuori ei välttämättä koe sosiaalisessa mediassa olevansa ujo, koska verkossa sosiaalisia vihjeitä voi hallita paremmin ja niitä on vähemmän kuin kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tämän ansiosta ujo ihminen voi olla verkkovuorovaikutustilanteissa hyvinkin ulospäinsuuntautunut. Toisaalta Uski huomauttaa, että on huomioitava myös vastakkainen näkökulma. Voiko kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa ulospäinsuuntautuneesta lapsesta tai nuoresta tulla sosiaalisen median vuorovaikutustilanteissa ujo (Uski, 2015, s. 83)?

Matikainen (2006) on jakanut verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen neljään ulottuvuuteen, joiden avulla hän tarkastelee muun muassa verkkovuorovaikutuksen ympäristöjä ja välineitä. Ensimmäinen ulottuvuus käsittelee ympäristöjen ja välineiden jaottelua avoimiin ja suljettuihin. Matikaisen mukaan internet on lähtökohtaisesti avoin, mutta silti monet ympäristöt, joissa vuorovaikutus tapahtuu, ovat suljettuja, kuten sähköposti ja erilaiset keskusteluympäristöt. Tämä jaottelu on hänen mukaansa merkityksellinen siinä mielessä, että keskustelun avoimuus, julkisuus tai rajoitettu keskustelu vaikuttavat luonnollisesti vuorovaikutuksen luonteeseen. Toinen Matikaisen esittämä ulottuvuus jakaa vuorovaikutuksen välineitä ja ympäristöjä julkisiin ja henkilökohtaisiin. Hän kertoo tämän ulottuvuuden vaikuttavan vuorovaikutuksen luonteeseen riippuen siitä, onko viestintä esimerkiksi kahden ihmisen välistä sähköpostikeskustelua vai onko viestillä suurempi yleisö ja lukijamäärä. Verkkovuorovaikutuksessa tulee hänen mukaansa muistaa, että henkilökohtaisen ja julkisen viestinnän raja voi olla hyvin häilyvä. Kolmannen ulottuvuuden Matikainen esittää ilmenevän reaaliaikaisen ja ei-reaaliaikaisen vuorovaikutuksen välillä. Hänen mukaansa vuorovaikutus verkossa saa uusia erityispiirteitä sen vuoksi, että suurin osa verkkoympäristöissä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ei tapahdu reaaliajassa. Viimeinen ulottuvuus jakaa vuorovaikutuksen verkossa tekstipohjaiseen ja multi-

mediaaliseen vuorovaikutukseen. Erilaisten kuvallisten ja symbolisten elementtien käytön lisääntyminen vaikuttaa luonnollisesti vuorovaikutukseen ja tuo siihen syvyyttä esimerkiksi kuvan ja äänen avulla (Matikainen, 2006, s. 179).

Sosiaalinen media voi olla hyvä alusta monipuoliselle ja -muotoiselle vuorovaikutukselle, mutta siinä on myös huonoja puolia. Wattin ja kollegojen (2002) mukaan verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen sosiaalisuudesta on kiistelty pitkään. Tutkijoita askarruttaa onko kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus kuitenkin sosiaalisempaa kuin verkkovuorovaikutus vai onko verkossa tapahtuva vuorovaikutus toisaalta enemmän tasa-arvoista, demokraattista ja vapaata kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus (Matikainen, 2008, s. 29–30). Mäntymäen (2012, s. 20) mukaan tämänhetkisen sosiaalisen median palvelut tyydyttävät ihmisten perustarpeet nähdyn tulemisesta, mutta ne ovat vähemmän menestyneitä laajemmin merkityksellisten keskustelujen luomisessa koko yhteisön kannalta. Sosiaalisen median palvelut ja muut verkko-ympäristöt mahdollistavat vuorovaikutuksen, mutta luokittelua vuorovaikutteisiin tai ei-vuorovaikutteisiin ei voida kuitenkaan tehdä, koska mitä tahansa media voi käyttää halutessaan olla käyttämättä tai käyttää vuorovaikutteisesti (Matikainen, 2006, s. 178–179). Näin ollen sosiaalista mediaa ei voida luokitella ympäristöksi, jossa automaattisesti tapahtuisi vuorovaikutusta, vaikka se hyvin mahdollista onkin.

Verkossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen liittyy hyötyjen lisäksi myös haittoja, huolia, epäilyä ja epätietoisuutta, jotka voivat vielä korostua lapsista ja nuorista puhuttaessa. Sosiaalisen median maailmassa lapset voivat kohdata esimerkiksi heidän ikätasolleen epäsopivaa sisältöä, outoja tyyppejä tai kiusaamista (Uusitalo, Vehmas, Kupiainen, 2011, s. 91). Nuorten toiminta verkko-ympäristöissä on heidän omista lähtökohdistaan ohjautuvaa, minkä vuoksi nuoret saattavat joutua kohtaamaan vaikeita asioita, kuten kiusaamista tai syrjintää ilman aikuisen tukea (Sundberg, Räsänen, 2015, s. 65). Epäsopivan sisällön tai käyttäjien kohtaamisen lisäksi erityisesti vanhempien osalta nousee toisinaan esiin huoli siitä, onko älylaitteisiin ja sosiaaliseen mediaan käytetty aika pois niin sanotusta luonnollisesta, kasvotusten tapahtuvasta vuorovaikutuksesta (Saarikivi, Matikainen, 2019, s. 22). Myös huoli siitä, että jotkut lapset saattavat uppoutua sosiaaliseen mediaan liiallisesti, erityisesti jos heillä ei ole paljoa muita sosiaalisesti palkitsevia kontakteja sosiaalisen median ulkopuolella, on noussut esiin joidenkin vanhempien, tutkijoiden ja ammattikasvattajien toimesta (Matikkala, Rahikainen, 2005, s. 92). Liika uppoutuminen sosiaaliseen mediaan saattaa pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että lapsi on todellisessa vaarassa syrjäytyä, koska hänellä ei ole ihmissuhteita, jotka perustuvat jokapäiväiseen kohtaamiseen sosiaalisen median ulkopuolella (Matikkala, Rahikainen, 2005, s.

101–102). Onkin erityisen tärkeää muistaa, että sosiaalisen median tuottama sisältö ei voi korvata hyviä ja läheisiä ihmissuhteita (Matikkala, Rahikainen, 2005, s. 102).

6 Lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisten suhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen on saanut täysin uuden ulottuvuuden sosiaalisen median myötä. Myös sosiaalisuuden käsite on muuttunut sosiaalisen median myötä ja niin sanottu uusi sosiaalisuus voi toteutua yhä useammin omasta huoneesta tai kotisohvalta älylaitteiden avulla (Salasuo, Merikivi, Myllyniemi, 2019, s. 148). Uusitalon ja kollegojen (2011, s. 91) artikkelissa viitataan Carlssonin (2010) tutkimukseen, joka tarkastelee nuorten suosiossa olevia sosiaalisen median sisältöjä. Carlssonin (2010) mukaan sosiaalisen median sisällöistä erityisesti nuorten suosiossa olevan sisällöt, joissa mahdollisuus vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen verkostoitumiseen on hyvä (Uusitalo ym., 2011, s. 91). Lasten ja nuorten kohdalla yksi suurimmista syistä sosiaalisen median suosiolle on suhteellisen helppo ja vaivaton mahdollisuus ylläpitää suhteita kavereihin ja olla yhteydessä luokkakavereihin myös kouluajan ulkopuolella ilman varsinaisia kasvokkaisia kontakteja (Uusitalo ym., 2011, s. 91).

Uusi mediateknologia ja sosiaalinen media ovat vaikuttaneet merkittävästi lasten elämään sosiaalisesta näkökulmasta, koska ne mahdollistavat muun muassa erilaisten pelien kautta yhteisöllisyyden ja yhteydenpidon riippumatta ajasta tai paikasta (Matikkala, Rahikainen, 2005, s. 92). Sosiaalisen median erilaisissa käyttötavoissa näkyvät myös sukupolvien väliset erot (Mäntymäki, 2012, s. 12). 2000-luvulla syntyneet lapset ja nuoret ovat altistuneet erilaisille älylaitteille ja sosiaaliselle medialle jo lapsuudesta lähtien ja ovat omaksuneet sosiaalisen median kiinteäksi osaksi kommunikaatio- ja mediakäyttäytymistään (Mäntymäki, 2012, s. 12). Edellä mainittuja huomioita vahvistavat myös Mascheronin ja Cumanin (2014, s. 22) tekemän tutkimuksen tulokset, joiden mukaan 81% lapsista ja nuorista kokee älypuhelimien lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta kavereiden välillä. Ilmiön negatiivisena puolena tutkimuksen tuloksista ilmeni, että tämän seurauksena 72% lapsista ja nuorista kokee tarvetta olla aina tavoitettavissa (Mascheroni, Cuman, 2014, s. 22).

Teknologian kehityksellä ja sosiaalisen median syntymisellä on ollut vaikutuksia lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden syntymiseen ja tapaan, jolla sosiaalisia suhteita ylläpidetään. Kosolan ja kollegojen (2019, s. 150) mukaan puhelimien muuttuminen älypuhelimiksi on vaikuttanut luonnollisesti paljonkin siihen, mitä lapset ja nuoret älylaitteillaan tekevät, mikä taas vaikuttaa heidän sosiaalisiin suhteisiinsa. Lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen tavoissa nettiyhteydenpito on mennyt nopeasti ystävien kanssa puhelimesta puhumisen edelle (Salasuo ym., 2019, s. 150). Tilastokeskuksen lasten ja nuorten vapaa-ajasta tekemään tutkimukseen haastatelluista joka neljäs lapsi tai nuori on tutustunut johonkin ystävänsä ensimmäistä kertaa

internetissä ja 12% haastatelluista ei ole tavannut koskaan kasvatustensa ystäviään, jotka ovat löytäneet alun perin internetistä (Salasuo ym., 2019, s. 152). Saman tutkimuksen tulosten mukaan lasten ja nuorten älylaitteiden käyttö näyttäisi olevan yhteydessä aktiiviseen sosiaaliseen elämään, mikä osoittaa toisaalta myös sen, että lapset ja nuoret, jotka käyttävät nettiä ja sosiaalista mediaa kavereiden väliseen yhteydenpitoon vain vähän, olisivat suuremmassa vaarassa jäädä jossain määrin sivuun muusta sosiaalisesta elämästä (Salasuo ym., 2019, s. 154). Voidaan siis todeta, että edellä mainittu tutkimus lasten ja nuorten vapaa-ajasta vahvistaa käsitystä siitä, että sosiaalisella medalla ja internetillä on merkittävä vaikutus lasten ja nuorten sosiaalisiin suhteisiin.

Salasuo kollegoineen (2019) tuo esille sosiaalisen median hyötyjä sosiaalisten suhteiden muodostamisessa ja ylläpitämisessä. Verrattuna sosiaalisten suhteiden muodostamiseen verkon ulkopuolella, sosiaalisessa mediassa sosiaalisten suhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen voi olla heidän mukaansa huomattavasti helpompaa esimerkiksi sosiaalisia tilanteita jännittäville. Sosiaalisen median kautta lapsen tai nuoren on mahdollista löytää samoista asioista kiinnostuneita ihmisiä myös oman lähiympäristön ulkopuolelta ja samoin muodostaa ystävyys-suhteita, jotka eivät rajoitu vain omaan lähiympäristöön. Ujoiksi itsensä kokeville sosiaalisessa mediassa tapahtuvat kohtaamiset voivat tarjota helpomman tavan käsitellä vaikeaksi koettuja tapahtumia tai tunteita ja saada niihin vertaistukea kavereilta. Toisaalta sosiaalisten suhteiden muodostamiseen ja ylläpitämiseen sosiaalisessa mediassa vaikuttavat lapsen sosiaaliset taidot. Jos lapsella tai nuorella on hyvät sosiaaliset taidot, hän todennäköisesti osaa pitää yhteyttä kavereihin, puhelimesta, sosiaalisessa mediassa tai kasvatustensa, mutta tämä pätee myös toisin päin. Jos esimerkiksi ujolla lapsella on heikot sosiaaliset taidot, pelkästään sosiaalinen media ei välttämättä pelasta häntä ulkopuolelle jäämiseltä. Yleisesti ottaen sosiaalisen median käytön on kuitenkin tutkittu parantavan nuorten ystävyys-suhteiden laatua ja lisäävän tunteiden jakamista ja niistä keskustelua (Salasuo ym., 2019, s. 36, 153–154).

Sosiaalisen median myötä sosiaalisen suhteen ja ystävyuden käsitteitä tulee tarkastella hieman eri tavalla kuin ennen. Osa tilastokeskuksen tekemän lasten ja nuorten vapaa-aikaa käsittelevän tutkimuksen vastaajista pitää ystävinään kaikkia sosiaalisen median verkostonsa jäseniä, mikä osoittaa sen, että lapset ja nuoret määrittävät täysin uudella tavalla sitä, mitä heidän mielestään ja heille ystävyys tänä päivänä tarkoittaa (Salasuo ym., 2019, s. 153). Sosiaalisen median myötä nuoret kokevat voivansa saada sieltä oikeita ystäviä, ja tässä näkyikin sukupolvien välinen ero, koska vanhempi sukupolvi ei välttämättä kokisi voivansa kutsua ystäviksi sellaisia ihmisiä, joita ei ole koskaan tavannut kasvatustensa (Salasuo ym., 2019, s. 153).

On tärkeää muistaa, että sosiaalisen median sisällöllä ei voida mitenkään korvata lapsen ja nuoren hyviä ja läheisiä ihmissuhteita. Sosiaalisen median käyttäminen kasvokkain muiden ihmisten kanssa ja siellä tapahtuva viestintä voi kuitenkin rikastaa lapsen arkea ja kokemusmaailmaa (Matikkala, Rahikainen, 2005, s. 102).

7 Sosiaalisen median vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavia tekijöitä

Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavat useat tekijät, joista tässä tutkielmassa tarkastelemme sosiaalista kompetenssia ja verkkoidentiteettiä sekä virtuaalista persoonaa verkkoympäristöissä. Se miten ja millaisena ihminen esiintyy verkkoympäristöissä, vaikuttaa muuhun vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Verkko-yhteisöissä ihmisen ei ole pakko paljastaa itsestään kaikkea, vaan hänellä on suuri vapaus rajata mitä haluaa sosiaalisessa mediassa muille käyttäjille esittää.

7.1 Sosiaalisen kompetenssin vaikutuksia verkkovuorovaikutukseen

Reichin (2016) tutkimus tarkastelee ihmisen sosiaalisen kompetenssin vaikutusta verkossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Reich (2016, s. 292) oletti, että oikeassa elämässä tapahtuva sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ilmenevä sosiaalinen kompetenssi näkyy myös verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Myös Valkenburgin ja Peterin (2008) tutkimus tutki verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen vaikutusta henkilön yleiseen sosiaaliseen kompetenssiin. Tämä tutkimus tuotti tarkentavaa tietoa verkossa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä yleiseen sosiaaliseen kompetenssiin. Tutkimuksen tulokset osoittivat epäsuoran yhteyden verkossa tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymisen ja sosiaalisen kompetenssin välillä.

Reichin (2016, s. 292) tutkimus toi esiin, että verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa ilmenee mukautumista ja perspektiivin ymmärtämistä. Toisenlaiset kommunikaation muodot ovat riippuvaisia alustasta, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Kommunikaatio on erilaista kahden ihmisen välisessä keskustelussa kuin monen henkilön yhteisessä keskustelussa (Reich, 2016, s. 292).

Reichin (2016, s. 303) mukaan useat sosiaalisen kompetenssin osa-alueet näkyivät myös verkossa, kuten edellä mainitut mukautuminen ja toisen näkökulman ymmärtäminen, viehättävyys, sosiaaliset taidot, aggression puuttuminen, prososiaalinen käyttäytyminen ja miellyttävyys. Kuitenkin suosio ja ystävyysuhteet toimivat verkossa eri tavoin tai puuttuvat kokonaan. Verkossa tapahtuva keskustelu voi tuoda esiin myös erilaisia vuorovaikutuksen piirteitä, kuten keskustelun ajoitus ja mahdollisten kuvien, hahmojen ja hymiöiden käyttö. Nämä voivat vaikuttaa verkossa olevan sosiaalisen kompetenssin ilmentymiseen (Reich, 2016, s. 303). Tutkimuksessa tulee esiin myös verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen monimuotoisuus.

Verkossa tapahtuvassa keskustelussa on monia muuttujia, jotka vaikuttavat henkilön vuorovaikutus- ja sosiaalisiin taitoihin. Keskustelun ajoitus, julkisuus, tekstin mahdollinen pituus ja

kuvien sekä hymiöiden käyttö vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun verrattuna oikeassa elämässä tapahtuvaan vuorovaikutukseen (Reich, 2016, s. 303).

7.2 Verkkoidentiteetti ja virtuaalinen persoona

Heinonen (2008) on tutkinut verkossa tapahtuvaa yhteisöllisyyttä ja siinä ilmenevää käyttäjien roolia. Yhteisöllisyys internetissä muodostuu ihmisen virtuaalisen identiteetin kautta, jonka Heinonen määrittelee ihmisen rakentamaksi hahmoksi virtuaalitodellisuudessa. Hänen mukaansa virtuaalinen identiteetti on käyttäjän itsensä luoma, ja se ei välttämättä vastaa reaali-identiteettiä, koska se on käyttäjän henkilökohtainen viesti itsestään muille. Anonyymius on ollut tärkeä osa verkkoidentiteettiä, mutta anonyymius on kuitenkin vähentynyt internetin yleistyessä (Heinonen, 2008, s. 129).

Heinonen (2008) on huomoinut muuttuvan internet-kulttuurin. Henkilöprofiileissa ja kuvagallerioissa, kuten Facebookissa ja Instagramissa esiintyvät henkilötiedot ja kuvat asettavat anonyymiudelle uusia haasteita. Usein kuviin liitetään esineitä tai henkilökohtaisia tietoja, jotka helpottavat käyttäjän tunnistamista. Tästä huolimatta nykyaikana useimmissa virtuaaliyhteisöissä ihmisten verkkoidentiteetistä paljastetaan enemmän kuin ennen (Heinonen, 2008, s. 130–131).

Nabeth (2009 s. 2) tarkastelee verkkoidentiteettiä eri näkökulmasta. Hän tutkii verkkoidentiteetin eri mahdollisuuksia erilaisissa sosiaalisen median alustoissa. Nabeth (2009, s. 2–3) näkee verkkoidentiteettien muotoutuvan ihmisellä eri tavoin eri sovellutuksissa. Muutokset näkyvät erityisesti henkilökohtaisissa blogeissa, joihin käyttäjät käyvät kommentoimassa omia uskomuksiaan ja erilaisissa rooleissa muilla nettisivuilla. Heinonen (2008 s. 130–131) on maininnut, että verkkoidentiteetti nähdään olevan irrallinen osa ihmisen omaa identiteettiä. Nabeth (2009, s. 3) kuitenkin uskoo näiden kahden identiteetin muodostavan yksittäisen sekoitetun kaksipuoleisen identiteetin.

Van der Merwenin (2017) tutkimus on jakanut myös verkkoidentiteetin kahteen erilaiseen muotoon, yksityiseen ja julkiseen identiteettiin. Vaikkakin nämä voidaan nähdä yhtenä, niin yksityisessä identiteetissä on enemmän henkilökohtaisia tietoja. Toisena muotona nähdään ideaaliset identiteetit. Yli puolet tutkimuksen vastanneista muodosti itsestään ideaalisen identiteetin erilaisilla avatareilla, jotka ovat hahmoja, joiden avulla voidaan tuoda itseään esille (Van der Merwe, 2017, s. 205).

Vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisessa mediassa vaikuttavat käyttäjiensä verkkoidentiteetti ja siihen yhdistettävä virtuaalinen minä. Kun ihminen liittyy johonkin sosiaalisen median ympäristöön käyttäjäksi, alkaa hän rakentaa omaa virtuaalista persoonaansa, joka voi olla hyvin samanlainen tai erilainen kuin hänen persoonansa verkkomaailman ulkopuolella. Ihminen voi vapaasti valita mihin hän vetää rajan itsensä ja virtuaalisen minän välille, toisin sanoen kuinka paljon hän jakaa itsestään muille (Heinonen, 2008, s. 134). Myös verkko-yhteisö, johon käyttäjä liittyy, vaikuttaa siihen, missä muodossa virtuaalinen minä ilmenee (Heinonen, 2008, s. 134).

Heinosen (2008) tekemän tutkimuksen mukaan virtuaalinen persoona voi ilmentyä neljällä tavalla; nimimerkillä, nimimerkillä ja kuvalla, nimimerkillä ja hahmolla tai etunimellä tai koko nimellä. Näistä neljästä ilmentymismuodosta nimimerkki on Heinosen mukaan varsin näkyvä osa identiteettiä ja käyttäjänsä tavaramerkki. Nimimerkillä on tärkeä merkitys siinä prosessissa, kun ihminen luo omaa persoonaansa ja välittää itsestään kuvaa verkossa. Vapaa-ajan verkkotilanteissa nimimerkin tarkoituksena on suojata ihmisen omaa reaali-identiteettiä, herättää toisten käyttäjien huomio ja luoda muille käyttäjille halutunlainen vaikutelma nimimerkin takana olevasta ihmisestä. Käyttäjät kokevat nimimerkin hyvin henkilökohtaiseksi ja tärkeäksi osaksi virtuaalista itseään ja nimimerkki onkin ihmiselle kuin virtuaalinen vaate. Tämän vahvistaa myös Heinosen toteamaa, että nimimerkki on näkyvä osa identiteettiä ja vapaa-ajan verkkoyhteisöissä nimimerkki koetaan olennaisimmaksi osaksi koko virtuaalista persoona (Heinonen, 2008, s. 134–137).

Nabeth (2009 s. 3) muistuttaa verkkoidentiteetin vaaroista. Hänen mukaansa verkkoidentiteettiin sisältyy paljon henkilökohtaista dataa, joka on vaarassa altistua sosiaalisen median ympäristöissä. Esimerkkinä hän käyttää yrityksiä ja työnantajia, jotka keräävät tietoa henkilökohtaisista blogeista ja sosiaalisen median palveluista, joiden perusteella työhakemuksia on evätty tai sivuutettu (Nabeth, 2009, s. 3). Verkkoidentiteetissä on myös käyttäjän puolella haasteensa. Käyttäjät voivat Internetissä väärentää omia tietojaan antaakseen itsestään paremman kuvan ulospäin (Nabeth, 2009, s. 3). Tästä mainitaan myös Van der Merwen (2017, s. 205) tehdyssä tutkimuksessa, jossa 61% vastanneista kouluikäisistä oli esittänyt internetissä olevansa jotakin muuta kuin todellisuudessa on. Oman identiteetin väärentämistä selitettiin tutkimuksessa kolmen tekijän kautta. Kolmasosa vastanneista halusi flirttailla toisen ihmisen kanssa. Noin neljäsosa halusi tuoda itsestään paremman kuvan julkiseen mediaan ja viidesosa halusi tietää ja kokea miltä tuntuisi olla vanhempi, kuin oikeasti on (Van der Merwe, 2017, s. 205).

Verkkoidentiteetti, virtuaalinen persoona ja sosiaalinen kompetenssi ovat jokainen osaltaan vaikuttamassa siihen kokonaisuuteen, jollaisena ihminen toimii sosiaalisen median vuorovaikutustilanteissa ja muodostaessaan sosiaalisia suhteita. Sosiaalisessa mediassa ja erilaisissa verkkoympäristöissä ihminen voi markkinoida ja ilmaista itseään eri tavoin kuin kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa, mikä muovaa perinteisen sosiaalisen suhteen käsitystä ja tuo sille uusia muotoja (Koles, 2012, s. 88). Ihminen voi siis esiintyä verkkoympäristöissä sellaisena osana itsestään kuin haluaa muille näyttäytyä. Ihmisen virtuaalinen persoona voi olla erilainen eri verkkoympäristöissä ja siihen voivat vaikuttaa eri alustat ja niiden muut käyttäjät. Sosiaalinen kompetenssi puolestaan vaikuttaa ihmisen toimintaan, kykyyn hallita sosiaalisia tilanteita, toimia niissä ja sopeutua niihin. Tämä pätee niin verkon ulkopuolella kuin verkossa olevissa sosiaalisissa tilanteissa. Tiivistetysti ihmisen virtuaalinen persoona ja verkkoidentiteetti ohjaavat hänen käyttäytymistään, valintoja, esiintymistään ja toimintaa verkkoympäristöissä ja sosiaalisessa mediassa.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielman tekemistä aloittaessamme oletimme sosiaalisen median vaikuttavan merkittävästi lasten ja nuorten sosiaalisuuteen ja vuorovaikutukseen toisten kanssa. Tutkielmassamme toditimme oletuksemme paikkansa pitäväksi. Suuret teknologiset muutokset ovat vaikuttaneet ihmisten käsityksiin yhteisöllisyydestä ja sen myötä myös yhteisöjen toimintaan ja siellä tapahtuvaan sosiaalisuuteen (Heinonen, 2008, s. 14). Sosiaalinen media on suuri osa lasten ja nuorten elämää ja ympäristönä otollinen ja paljon käytetty sosiaalisuuden harjoittamisessa. 2000-luvulla syntyneet lapset ja nuoret ovat syntyneet aikana, jolloin sosiaalinen media on tullut luontevasti osaksi heidän elämäänsä jo syntymästä alkaen, jonka vuoksi myös sosiaalisuus erilaisissa verkkoympäristöissä on heille luontevaa ja mielekästä. 2000-luvulla syntyneet käyttävät erilaisia sovelluksia ja sosiaalista mediaa intuitiivisesti ja ovat myös omaksuneet sosiaalisen median pysyväksi osaksi käyttäytymistään ja kommunikaatiotaan mediassa (Mäntymäki, 2012, s. 12).

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä pyrimme vastaamaan siihen, millaista lasten ja nuorten vuorovaikutus on sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristöissä. Lapset ja nuoret käyttävät sosiaalista mediaa enemmän kuin koskaan ennen ollakseen vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Sosiaalisessa mediassa henkilökohtaisten tietojen jakaminen on tavallisempaa kuin niiden pitäminen itsellään, ja tähän enemmänkin kannustetaan vuorovaikutuksen toivossa. Vuorovaikutus on jo lähtökohtaisesti olennainen osa verkkoympäristöjä, jonka seurauksena vuorovaikutuksen sisältyminen lasten ja nuorten verkossa tapahtuvaan käyttäytymiseen on luonnollinen jatkumo.

Verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta on myös vertailtu kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen, jossa erona nähtiin sosiaalisten vihjeiden antaminen ja huomaaminen. Verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa ujokin lapsi tai nuori voi antaa selviä sosiaalisia vihjeitä ja vastaanottaa niitä. Myös verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen julkisuus voi joko helpottaa tai vaikeuttaa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Vuorovaikutus myöskään ei tapahdu reaaliajassa, joka tuo vuorovaikutustilanteeseen syvyyttä, kuten myös käytössä olevat hymiöt. Hymiöillä ihmiset kykenevät tuomaan omia mielipiteitään ja tunteitaan esille, kuten reaaliaikaisessa keskustelussa omin kasvojen ilmein.

Toisessa tutkimuskysymyksessä etsimme vastauksia siihen, millä tavoin lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet ilmenevät verkkoympäristöissä. Tutkimusta tehdessämme nousi selkeästi esiin se, että erityisesti nuoret hoitavat kaverisuhteitaan yhä enemmän verkossa (Matikainen, 2006,

s. 177). Myös ala-asteikäiset lapset ovat yhteydessä vertaisiinsa esimerkiksi erilaisten pelien ja muiden sovellusten välityksellä, mutta varsinainen sosiaalisen suhteiden ylläpitämisen ja muodostamisen merkitys sosiaalisessa mediassa korostuu vasta murrosiässä. Sosiaalinen media on kuitenkin osoitettu olevan suuressa osassa lasten ja nuorten sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä ja muodostamista. Sosiaalisen median kautta lapsen ja nuoren voi olla helpompi muodostaa uusia kaverisuhteita, koska lapsi tai nuori voi löytää esimerkiksi samoista asioista kiinnostuneita myös oman lähipiirinsä ulkopuolelta. Verkkoympäristöissä muodostetut sosiaaliset suhteet voivat olla ihan yhtä oikeita ja saman arvoisia kuin verkon ulkopuolella muodostetut suhteet.

Yksi syy sosiaalisen median suosioon lasten ja nuorten kohdalla on helppo ja vaivaton mahdollisuus pitää yllä suhteita kavereihin, eikä toiminta ole myöskään riippuvaista ajasta tai paikasta. Verrattuna vanhempiin ikäluokkiin lapset ja nuoret muodostavat uusia sosiaalisia suhteita verkkoympäristöissä vanhempiaan luontevammin. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan 25 prosenttia lapsista ja nuorista on tutustunut johonkin ystävänsä internetissä ja 12 prosenttia ei ole tavannut koskaan kasvotusten ystäviään, joita on löytänyt alun perin internetistä (Salasuo ym., 2019, s. 152). Samaisen tutkimuksen mukaan lapset ja nuoret voivat myös vanhempia sukupolvia helpommin pitää sosiaalisessa mediassa muodostamia sosiaalisia suhteita ystäviään (Salasuo ym., 2019, s. 153). Näin ollen sosiaalinen media on muuttanut hieman lasten ja nuorten osalta sosiaalisten suhteiden ja ystävyyden määritelmää ja jälleen sukupolvien väliseen eroon pohjaten lapset ja nuoret kokevat voivansa saada internetistä ihan oikeita ystäviä (Salasuo ym., 2019, s. 153).

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä pyrimme löytämään vastauksia siihen, miten eri tekijät voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen voivat vaikuttaa lukuisat eri tekijät, mutta tässä tutkimuksessa tarkastelimme niistä sosiaalista kompetenssia, verkkoidentiteettiä ja virtuaalista persoonaa, vaikkakin verkkoidentiteetti ja virtuaalinen persoona voidaankin nähdä samana käsitteenä. Useat sosiaalisen kompetenssin piirteet näkyivät myös sosiaalisessa mediassa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Lapset ja nuoret kykenevät mukautumaan ja ymmärtämään toisen näkökulman myös sosiaalisessa mediassa, jossa myös ilmeni käyttäjillä sosiaalisia taitoja. Verkossa tapahtuvan keskustelun ajoitus ja hymiöiden käytön mahdollisuus on myös yksi sosiaalisen kompetenssin ilmentymä. Verkkoidentiteetti vaikuttaa merkittävästi siihen, miten lapsi tai nuori tuo itseään esille verkossa. Verkkoidentiteetti on ihmisen rakentama hahmo itsestään virtuaali-

sessä maailmassa, jonka vuoksi se vaikuttaa merkittävästi tyyliin, jolla ihminen ylläpitää sosiaalisia suhteita ja kuinka hän on vuorovaikutuksessa toisten kanssa verkossa. Myös verkkoidentiteetin anonyymius on vähentynyt, joka on vaikuttanut vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden kynnyks on myös madaltunut, kun verkossa on ollut mahdollisuus rakentaa omaa verkkoidentiteettiään lapsen tai nuoren itsensä haluamalla tavalla.

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä tekijöitä, jotka tutkijan on otettava huomioon tutkimusta tehdessä. Tieteellisen tutkimuksen tekeminen perustuu siihen, että tutkimuksen aihe koetaan merkittäväksi ja tarpeelliseksi tutkia. Tämän pohtiminen on yksi osa tutkimuksen etiikkaa. Eskolan ja Suorannan (1998, s. 51) mukaan eettiset kysymykset jaetaan kahteen osaan sen perusteella koskevatko ne tiedon hankintaa vai sen käyttämistä. Tutkimusprosessin aikana tutkija joutuu pohtimaan näitä kysymyksiä ja tekemään useita ratkaisuja, jotka ovat merkittäviä tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta katsottuna (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 19). Näin ollen tutkijan etiikka joutuu koetukselle lukuisia kertoja tutkimusprosessin aikana (Eskola, Suoranta, 1998, s. 51). Eskolan ja Suorannan (1998, s. 51–52) tutkimuksen eettiset ongelmakohdat voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen, joita ovat tutkimuslupaan liittyvät kysymykset, tutkimusaineiston keruuseen liittyvät ongelmat, tutkimuskohteen hyväksikäyttö, tutkimukseen osallistumiseen liittyvät ongelmat sekä tutkimuksesta tiedottaminen. Jokaisella tieteenalalla on omat eettiset ongelmakohtansa ja tutkimusetiikkaa edistävät ohjeensa, joilla voidaan auttaa tutkijaa toimimaan moraalisesti oikein (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 19–20). Lopulta tutkija joutuu kuitenkin tekemään tutkimukseen liittyvät ratkaisunsa yksin (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 19–20).

Kuten tässä tutkimuksessa, kaikissa ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tutkimuksen tekeminen edellyttää tutkijalta hyvän tutkimuskäytännön noudattamista, jonka mukaan tulee ensisijaisesti kunnioittaa tutkittavan ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 19–20). Tämän tutkimuksen aiheen piirissä tutkittavat ovat lapsia ja nuoria, jotka ovat kehitysvaiheissaan erityisen herkässä ja haavoittuvassa iässä. Tällöin tutkijan on erityisen tärkeää huomioida se, että tutkittavien on oltava tietoisia omista oikeuksistaan, tutkimuksen kulusta ja sen tarkoituksesta koko tutkimusprosessin ajan. Tutkittavilla on oikeus kertoa, jos jokin tutkimuksen osa-alue on liian arka tutkittavalle ja tutkimusetiikan mukaan milloin tahansa oikeus keskeyttää tutkimuksessa mukana oleminen. Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien yksityisyyttä, vaikka sosiaalisen median sosiaalisuuden tutkiminen vaatii henkilökohtais-

ten ja yksityisten keskustelujen ja käyttäjäprofiilien tarkastelua. Tutkijan on myös tärkeää tiedostaa, että sosiaalinen media on merkittävä sosiaalisten suhteiden keskus lapsille ja nuorille, jonka vuoksi sillä alueella tutkimusta tehdessä tulee olla erityisen varovainen. Tieto, jota sieltä kerätään, tulee ilmaista tutkimuksessa ainoastaan anonymina. Tutkijan vastuulla on siis hieman tiedonkeruumenetelmästä riippuvan suuruinen moraalinen vastuu tutkimusten eettisten kysymysten käytännön ratkaisemisessa, johon kuuluvat myös kaikki seuraukset, joita tutkimus mahdollisesti voi tutkittavalle aiheuttaa (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 19–20).

Tutkimusta tehdessämme olemme pohtineet myös luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä kuten näkökulman rajaamiseen, aineiston keräämiseen ja lähteisiin liittyviä asioita. Olemme etsineet lähteitä useista eri hakukoneista, kuten Oula-Finnasta, Pro Questista ja Google Scholarista. Tutkimuksessamme on lähdekirjallisuutta sekä suomalaisilta että kansainvälisiltä tutkijoilta suomeksi ja englanniksi. Tutkimuksemme luotettavuuteen voi vaikuttaa hieman se, että emme valitettavasti saaneet kerättyä niin paljon tuoreinta tutkimusta aiheesta, kuin olisimme halunneet. Olemme myös käyttäneet muutamaa toisen käden lähdetä, koska pääsy alkuperäisiin lähteisiin oli maksullista. Kirjoitusprosessin aikana puhjennut ja vallitseva koronavirustilanne ja poikkeusolot hankaloittivat lähdekirjallisuuden hankkimista kirjastojen sulkeuduttua.

Tieteellisen tutkimuksen tekemiseen kuuluu, että tutkijan tulee jatkuvasti arvioida käyttämänsä aineiston ja lähteiden luotettavuutta eli niiden tieteellistä pohjaa. Luotettavuuden arviointi aineiston keruusta lopputulokseen saakka on keskeinen osa tieteellistä tutkimusta, koska tutkimukselle on asetettu tiettyjä arvoja ja normeja, joihin tulisi tutkimusprosessissa pyrkiä (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 23). Läpi tutkimusprosessin tarkastelimme käyttämämme lähdekirjallisuuden luotettavuutta muun muassa keskustelemalla siitä ja hakemalla lähteitä vain luotettavista ja yliopiston suosittelemista hakukoneista. Tutkimuksessamme olemme käyttäneet niin kansainvälistä kuin suomalaista lähdekirjallisuutta. Kirjallisuus on melko vanhaa tutkimusaiheeseen nähden, mikä voi vaikuttaa hieman tutkimuksen luotettavuuteen. Koemme kuitenkin, että tietyt asiat liittyen esimerkiksi sosiaalisuuden käsitteisiin eivät vanhene niin, että se vaikuttaisi merkittävästi tutkimuksen luotettavuuteen. Sen sijaan sosiaalista mediaa tutkittaessa kirjallisuuden olisi hyvä olla suhteellisen tuoretta.

Päätimme tehdä kandidatuksen parityönä, koska koemme sen olleen meille toimivin tapa opiskella, oppia ja tuottamaan monipuolista tekstiä. Olemme tehneet opintojemme aikana yhdessä niin monta esseetä, tenttiä ja ryhmätyötä, että koimme yhteistyön myös kandidaatin tut-

kielmassa luontevana jatkumona. Omalla kohdallamme paritutkijuuden hyödyiksi koimme jatkuvan ajatusten vaihdon ja asiantuntijuuden jakamisen sekä kummankin henkilökohtaisten osaamisalueiden hyödyntämisen. Tutkimusprosessin aikana jaoimme vastuualueita ja kirjoitimme suurimman osan työstä yhdessä, mutta etäyhteydellä kirjoittaessa pidimme yllä keskusteluyhteyden ja sitä tukevan ilmapiirin. Yksi merkittävistä paritutkijuuteen ohjaavista tekijöistä oli yhteisopettajuuden kasvava merkitys tulevaisuuden opettajuuden kentällä. Paritutkijuus myös tuottaa uusia näkökulmia omaan ajatusmaailmaan ja rikastuttaa omia näkemyksiä ja ajatustyöskentelyä.

Tutkiessamme aihetta löysimme useita mielenkiintoisia ja lisätutkimusta kaipaavia mahdollisuuksia jatkotutkimuksiin. Aihetta olisi mahdollista käsitellä usean eri käsitteen ja näkökulman kautta. Lasten sosiaalisuutta tarkasteltuamme huomasimme esimerkiksi sosiaalisen pääoman käsitteen, jonka avulla lasten ja nuorten sosiaalisuuden tarkastelua voisi rikastuttaa. Haluaisimme teettää tutkimuksen, jossa sosiaalinen pääoma olisi otettu huomioon ja lasten sekä nuorten sosiaalisen median merkitys omassa sosiaalisessa käyttäytymisessä olisi näkyvillä.

Lähteet

- Caldarella, P., Merrell, K. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264. Haettu osoitteesta <http://search.ebscohost.com.pc124152.oulu.fi:8080/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=9708120314&site=ehost-live>.
- Eskola, J., Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Heinonen, U. (2008). *Sähköinen yhteisöllisyys – Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hintikka, K. A. (2011). Sosiaalinen media – yhteisö vai verkosto? Teoksessa Kangaspuhta, S. *Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. (s. 114–139). Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103157/Kangaspunta_Yksilollinen_yhteisollisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Irving, B. (2010). *The Corsini Encyclopedia of Psychology*. John Wiley & Sons, Inc. Haettu osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/319588343_Social_Competence
- Jones, Q. (1997). Virtual-Communities, Virtual Settlements & Cyber-Archaeology: a Theoretical Outline. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 3, Issue 3, 1 December 1997, JCMC331. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.1997.tb00075.x>
- Kalliala, E., Toikkanen, T. (2012). *Sosiaalinen media opetuksessa. 2.*, uudistettu painos. Helsinki: Finn Lectura.
- Kangas, P., Toivanen, S., Bäck, A. (toim.) (2007). *Googlen mainokset ja muita sosiaalisen median liiketoimintamalleja*. Espoo: VTT tiedotteita 2369. Haettu osoitteesta <https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/tiedotteet/2007/T2369.pdf>
- Kangaspunta, S. (2011). Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa Kangaspuhta, S. (toim.) *Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. (s. 15–34). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103157/Kangaspunta_Yksilollinen_yhteisollisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. Helsinki: WSOY.

- Kietzmann, J., Hermkens, K., McCarthy, I., Silvestre, B. (2011). *Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media*. Business Horizons. Haettu osoitteesta DOI: 10.1016/j.bushor.2011.01.005
- Koles, B., Nagy, P. (2012). Virtual Customers behind Avatars: The Relationship between Virtual Identity and Virtual Consumption in Second Life. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research* Volume 7, Issue 2, (Aug 2012): 87-105 Haettu osoitteesta 10.4067/S0718-18762012000200009
- Lehtikangas, A. (2015). Mitä verkko merkitsee nuorelle? Teoksessa Lauha, H. (toim.) *Verkko nuorten kokemana ja kertomana*. (s. 21–28). Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.
- Leino-Kilpi, H. (2007). Kirjallisuuskatsaus – tärkeää tiedon siirtoa. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M., Ääri, R-L. (toim.) *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. (s. 2). Turku: Digipaino-Turun yliopisto.
- Livingstone, S. (2014). Developing social media literacy: how children learn to interpret risky opportunities on social network sites. *Communications*, 39 (3). pp. Haettu osoitteesta 283-303. ISSN 0341-2059
- Jenkins, L., Demaray, M., Fredrick, S., Summers, K. (2014). Associations Among Middle School Students' Bullying Roles and Social Skills. *Journal of School Violence*, 15:3, 259-278. Haettu osoitteesta DOI: 10.1080/15388220.2014.986675
- Mascheroni, G., Cuman, A. (2014). Net Children Go Mobile: Final report. *Deliverables D6.4 & D5.2*. Milano: Educatt. Haettu osoitteesta <http://netchildrengomobile.eu/reports/>
- Matikainen, J. (2006). Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa Aula, P., Matikainen, J., Villi, M. *Verkkoviestintäkirja* (s.177–196). Helsinki: Yliopistopaino.
- Matikainen, J. (2008). *Sosiaalinen media – millaista sosiaalisuutta?* Haettu osoitteesta DOI: <https://doi.org/10.23983/mv.63013>
- Matikkala, M., Rahikainen, A.R. (2005). Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa. Teoksessa Lahikainen, A. R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R., Mäyrä, F. (toim.) *Lapsuus mediamaailmassa – näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*. (s. 92–109). Tampere: Tammer-Paino.
- Mäntymäki, M. (2012). Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa. Teoksessa Niemi, H., Sarras, R. *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa*. (s. 9–21). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nabeth, T. (2009). Social web and identity: a likely encounter. *IDIS* 2, 1–5 Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1007/s12394-009-0029-z>

- Pehkonen, M., Lietsala, K., Franssila, H. (2008). Sosiaalinen vai epäsosiaalinen media? Sosiaalisen median mediasta, sosiaalisuudesta ja vuorovaikutteisesta toiminnasta verkoissa. Teoksessa Viteli, J., Kaupinmäki, S. *Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2007 -konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit*. (s. 86–118). Tampere: Tampere University Press. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65650/978-951-44-7202-2.pdf?sequence=1#page=86>
- Pleiffer, C., Kleeb, M., Mbelwa, A., Ahorlu, C. (2014). The use of social media among adolescents in Dar es Salaam and Mwatira, Tanzania. *Reproductive health matters*. 22. Haettu osoitteesta 178-186. 10.1016/S0968-8080(14)43756-X
- Pönkä, H., Impiö, N. (2012). Sosiaalinen media oppimisympäristönä. Teoksessa Pönkä, H., Impiö, N., Vallivaara, V. (toim.) *Sosiaalisen median opetuskäyttö. Oppimisen teoriaa ja kokemuksia DevelOPE-hankkeesta*. (s. 19–46). Tampere: Juvenes Print.
- Pönkä, H. (2014). *Sosiaalisen median käsikirja*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Reich, S. (2016). Connecting Offline Social Competence to Online Peer Interactions. *Psychology of Popular Media Culture* 2017 Vol 6, No. 4, 291-310. Haettu osoitteesta 10.1037/ppm0000111
- Riihilahti, A, Paavilainen, E., Koivisto, A-M., Kylmä, J. (2016). Alakouluikäisen kuvaus omasta internetin käytöstään ja internetin käytön yhteys lapsen sosiaaliseen kompetenssiin. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 53(1). Haettu osoitteesta <https://journal.fi/sla/article/view/55566>
- Rutten, M., Ros, A., Kuijpers, M., Kreijns, K. (2016). Usefulness of Social Network Sites for Adolescents' Development of Online Career Skills. *Educational Technology & Society*, 19 (4), 140–150. Haettu osoitteesta <https://pdfs.semanticscholar.org/329c/83222b77357bc86da7b3276e628542e3397a.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali-MOTV*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Tampereen yliopisto
- Saarikivi, K., Martikainen, S. (2019). Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M., Ruokoniemi, P. (toim.) *Lapset, nuoret ja älylaitteet – Taiten tasapainoon*. (s. 22–42). Tallinna: Statusprint.
- Salasuo, M., Merikivi, J., Myllyniemi, S. (2019). Maailma muuttuu: Nuoret sukupolvet älylaitteyhteiskunnan etujoukkona. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M., Ruokoniemi, P. (toim.) *Lapset, nuoret ja älylaitteet – Taiten tasapainoon*. (s. 135–156). Tallinna: Statusprint.

- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Sundberg, L., Räsänen, S. (2015). Vinkkejä, viihtyisyyttä ja vuorovaikutusta – Nuorten osallisuus anonyymeissa verkkoyhteisöissä. Teoksessa Lauha, H. (toim.) *Verkko nuorten kokemana ja kertomana*. (s. 63–66). Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.
- Talvio, M., Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. Jyväskylä: PS-kustannus. [Adobe Digital Editions -versio] Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-803-1>
- Uski, S. (2015). Aitous verkkovuorovaikutuksessa: mitä ja miten? Teoksessa Lauha, H. (toim.) *Verkko nuorten kokemana ja kertomana*. (s. 81–84). Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.
- Uusiautti, S., Määttä, K. (2014). I am no longer alone – How do university students perceive the possibilities of social media? *International Journal of Adolescence and Youth*, 19:3, 293-305. Haettu osoitteesta DOI: 10.1080/02673843.2014.919600
- Uusitalo, N., Vehmas, S., Kupiainen, R. (2011). *Naamatusten verkossa: lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2*. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. (2008). Adolescents' Identity Experiments on the Internet: Consequences for Social Competence and Self- Concept Unity. *Communication Research*, 35(2), 208–231. Haettu osoitteesta <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1177/0093650207313164>
- Van der Merwe, P. (2017). Adolescent identities in the cyberworld. *Journal of Psychology in Africa*, 27(2), 203–207. Haettu osoitteesta <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/14330237.2017.1303129>
- Weber, M. (1978). *Economy and society: an outline of interpretive sociology*. Berkeley, CA: University of California Press. Haettu osoitteesta <https://books.google.fi/books?hl=en&lr=&id=MI-LOksrhgrYC&oi=fnd&pg=PR1&dq=Max+Weber+1978&ots=oAFyxo59IH&sig=na23EeFTxaWrQVOAflfeCXeIIxk>
- Wood, A., Smith, M. (2005). *Online Communication: Linking Technology, Identity, and Culture*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. Haettu osoitteesta <http://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Online.Communication..Linking.Technology.Identity.and..Cult-2005.-..pdf>